

EL MÓN DEL HOOLIGANISME

Autor : Isaac Fandos Pastrana

Curs : 2n Batxillerat B

Tribunal: Emili J. Goñi

Rosa Romero

Quim Roy

ÍNDEX

1. Introducció	02
2. Hooliganisme. Definició del concepte	04
2.1 Debat sobre els orígens del terme	04
2.2 Ideologies incorporades.....	06
3. Grups de hooligans	09
3.1 Anglaterra.....	09
3.2 Espanya	13
3.3 Els Balcans.....	17
3.4 Escòcia	21
3.5 Colòmbia	23
3.6 Argentina	27
3.7 Brasil	30
4. Tragèdies produïdes pels hooligans	34
4.1 Heysel	34
4.2 Hillsborough	37
4.3 Maksimir Stadium	40
5. Mesures antihooligans	46
6. Rivalitat entre hooligans.....	51
6.1 Anglaterra.....	51
6.2 Itàlia.....	52
6.3 Argentina	53
7. Cinematografia i documentals.....	56
7.1 Producció cinematogràfica sobre el hooliganisme	56
7.2 Documentals	61
8. Conclusió	66
9. Bibliografia	68
10. Annexos	70

1. INTRODUCCIÓ

El futbol està considerat per molta gent com l'esport rei, a causa de les passions desmesurades que desata entre els aficionats. El joc pot ser vibrant i atractiu, com intens en emocions. Podem assistir a un partit sense cap tipus d'ocasió en què l'equip local s'emporta els tres punts, en el descompte, que donen la salvació i garanteixen els somriures de tots els nens del poble. El concepte de futbol incorpora molts al·licients, però també -i per desgràcia- el fenomen dels hooligans

La història recent concentra alguns moments importants que tenen el seu començament o desenllaç en un partit de futbol. Un clar exemple és la tragèdia succeïda al Maksemir Stadium, analitzada més endavant, que està considerada com l'inici de la guerra de Iugoslàvia. Encara que molta gent coneix la gran majoria de secrets que s'amaguen darrere de l'esport rei, el tema del hooliganisme es tracta molt poc en relació amb la gran influència que té en la societat i en fets històrics claus.

Una sèrie de situacions viscudes fa prop d'un any van determinar l'elecció d'aquest treball. Com si es tractés d'un puzzle, vaig començar a encaixar totes les peces.

Primerament, el visionat d'un parell de pel·lícules que tractaven sobre els hooligans anglesos. Les sensacions que les imatges em van provocar em van animar a indagar sobre el tema del hooliganisme. La decisió sobre qui podria tutoritzar el meu Treball de recerca també va estar condicionada per una experiència gairebé anecdòtica. El meu professor d'història del Món contemporani va aparèixer el primer dia de classe amb una samarreta del St. Pauli, referent d'un club -en la ciutat alemanya d'Hamburg- amb una afició antifeixista, antiracista i antisexista. Va preguntar si algú el coneixia. "Un equip de la segona divisió de la Bundesliga alemanya", vaig contestar. De la conversa posterior es va derivar la intenció de publicar un article sobre el Sankt Pauli al meu blog de futbol.

Al marge de les anècdotes citades, la meua afició confessa a escriure articles relacionats amb el futbol havien d'ajudar-me en la redacció d'un tema centrat en el hooliganisme. Així que una vegada concretades les pautes inicials em vaig posar mans a l'obra i vaig començar a cercar informació.

Tot i que el futbol implica un univers molt divers, i que hi ha molts periodistes que es dediquen a escriure notícies o articles en revistes especialitzades, el tema dels hooligans s'ha deixat tradicionalment força al marge de la informació esportiva.

Això ha representat una dificultat afegida en la meva investigació. Molts dels articles indagats els estic trobant en anglès, donat que és Anglaterra d'on prové majoritàriament la informació. També em veuré obligat a traduir, amb més dificultats, alguns textos del portuguès. En internet estic aconseguint recopilar una gran quantitat d'informació, que tinc intenció de completar amb l'adquisició de diversos llibres i revistes. També vull incorporar els documentals i les pel·lícules visionades per endinsar-me en el particular món objecte del Treball de recerca.

La informació trobada m'ha animat a replantejar l'estructura general del treball. En concret em centraré en descriure els grups de hooligans amb més renom, les rivalitats entre aquests, les tragèdies que més repercussió han tingut des de l'aparició del fenomen i les mesures que governs i entitats esportives han pres al llarg de la història per intentar acabar amb aquest problema.

A mesura que avança la recerca me n'adono, també, de la gran importància que ha tingut el hooliganisme en fets històrics rellevants, i que en molts casos han servit de base per a la investigació proposada. Un clar exemple d'això es la tragèdia succeïda al Maksemir Stadium, que tractaré en el corresponent apartat, i que per molts està considerada com un fet clau en l'inici de la guerra de Iugoslàvia. Això demostra que encara que molta gent coneix la gran majoria dels secrets que s'amaguen darrere de l'esport rei, el tema del hooliganisme es tracta molt poc en relació amb la gran influència que té en la societat i en fets històrics claus.

Un altre dels objectius del treball serà fer evident la gran tolerància social de què gaudeix el fenomen del hooliganisme, donat que molts aficionats al futbol es pensen que els hooligans només actuen com uns aficionats més sorollosos.

Amb la investigació engegada pretenc arribar a identificar les principals característiques dels seguidors radicals de l'esport repartits per tot el món, ja siguin catalogats com a *barras bravas*, *torcidas organizadas* o els propis hooligans, en un viatge que m'ha de portar a llocs on s'aprecia la gran transcendència que té el futbol i en especial aquests perillosos grups d'aficionats.

2. HOOLIGANISME. DEFINICIÓ DEL CONCEPTE

2.1 Debat sobre els orígens del terme

L'origen d'aquest moviment social té diverses explicacions, però no se sap de manera totalment certa quina és la més adient. Tot apunta, no obstant, que neix de la mà del famós Edward Hooligan. Aquest personatge d'origen irlandès que residia en el sud-est de Londres, a finals del segle XIX, es va caracteritzar per ser un borratxo, mandrós i protagonista de la majoria de batalles campals que hi havia a la ciutat. Donada la projecció dels enfrontaments en què hi participava, durant els mesos i anys posteriors qualsevol persona que realitzés una acció violenta o que anés en contra de les normes, seria identificat com a *hooligan*. En aquell moment Anglaterra vivia immersa en un profund model capitalista i en un intens procés d'industrialització. Això va provocar que un gran nombre de joves comencés a imitar les accions d'Edward, en el que es considerat el primer moviment "hooliganista" de la història.

Encara que no va ser fins al Mundial de 1966, disputat a Anglaterra, quan aquest fenomen es va concretar i es va donar a conèixer. Molts joves van decidir acudir als estadis amb més ganes de barallar-se que de veure futbol. En aquell moment, els *skinhead*, *ru-deboy* i *mod*, també van ajudar al fenomen del *hooliganisme*. En aquest context és quan sorgeixen les primeres *firms*¹, de les quals podem destacar la ICF (Inter City Firm), nom que va ser escollit pels membres d'aquest col·lectiu donat que en els seus desplaçaments normalment utilitzaven els trens "Inter City". Aquest grup pertanyia a l'equip del West Ham United.

Una altra teoria que es contempla és que aquest terme pugui derivar del cognom Hooligan o Houlihan. Aquest va aparèixer en un informe de la policia de Londres, amb data de 1898, i que va publicar The Times², referint-se a un pinxo de Southwark (Londres) anomenat Patrick Hooligan. En una de les primeres referències a aquesta paraula, l'autor del llibre *Hooligan Nights*, publicat al 1899, afirmava que el terme tenia el seu origen en un delinqüent anomenat Patrick Hooligan, que va matar un policia i posteriorment va morir a la presó.

¹ Firm: Grup de *hooligans*.

² The Times: Diari nacional que es publica diàriament al Regne Unit des de fa més de 200 anys.

Uns altres afirmen que, a principis del segle passat, existia una cançó popular que parlava d'una família irlandesa de Southwark, amb aquest cognom. A més a més es pot confirmar l'existència d'una tira còmica d'un personatge irlandès amb el mateix nom, que es publicava al diari *Funny Folks*.

També es pensa en la possibilitat que procedeixi d'una banda del carrer d'Islington, anomenada *Hooley*. Una altra teoria planteja la possibilitat que tingui el seu origen en la paraula irlandesa, *Hooley*, que significa salvatge o festa animada. Tot i que alguns autors han defensat aquesta vinculació etimològica, es creu que el veritable origen deriva –no obstant- d'Edward Hooligan, lligam varies vegades estudiat per historiadors.

El terme *hooliganisme* va aparèixer per primer cop en la premsa escrita al 1898, i Arthur Conan Doyle l'utilitzà en el seu curt relat *The Adventure of the Six Napoleon*, publicat el 1904 en *The Strand Magazine*.

Mentre que el terme "hooligan" va esdevenir, gairebé amb tota seguretat, a partir d'Edward Hooligan, el moviment social conegut com a "hooliganisme" va aparèixer gràcies a la premsa oficial i els portaveus del Buckingham Palace que van identificar aquest terme amb la creixent onada de marginalitat, sobretot en els grans centres industrials. Així doncs es va associar amb una determinada vestimenta, un argot, unes pautes de conducta i certs barris. Fins i tot va arribar a englobar diverses accions com robatoris, prostitució, atracaments a ciutadans en la via pública o el percebre els subsidis oficials destinats als desocupats.

No hi va haver una clara intenció de diferenciar als grups violents dels actes relacionats amb el món del futbol. D'aquesta manera els *hooligans*, els desocupats o exclosos del sistema, van ser assimilats a tot el món amb les *barras bravas*³ de Sud-amèrica i altres de la resta d'Europa.

Segons l'antropòloga Liz Crowley, de la Universitat de Manchester, el futbol ha estat associat a esdeveniments violents des dels seus orígens en l'Anglaterra del segle XIII, quan els partits involucraven a centenars de jugadors i es convertien essencialment en camps de batalla on s'enfrontaven les joventuts dels pobles rivals. Tot i ser un fenomen prou conegut, va ser a partir dels anys 60 quan el *hooliganisme* es va convertir en un problema, i va ser en particular durant la dècada dels 80 quan les dimensions del problema van sortir d'òrbita.

³ Barras bravas: *Hooligans* provinents de Sud-Amèrica.

El terme *hooligan* va començar a prendre importància l'any 1966, quan els més famosos *hooligans* d'Anglaterra van envair el Mundial del 66, donant suport al seu equip amb cànctics, banderes i mantes. Els violents disturbis no van deixar d'existir i van portar al futbol d'Anglaterra a una crisi. A causa d'aquests incidents, es va haver d'implementar un sistema de seguretat per identificar els principals líders de cada *firm* i així restringir les entrades als estadis, ja fossin Copes del Món o una simple trobada entre el seu equip i un altre.

Les primeres víctimes mortals es van donar entre els anys 1966 i 1971, en la majoria dels casos, al mateix estadi o en els seus voltants. Donat que aquest moviment va donar-se a conèixer a Anglaterra, va ser en aquest país on la cultura dels *hooligans* va quedar més marcada. Això va provocar un caos en el futbol britànic i tant els estadis de la selecció com el dels equips es convertien en camps de batalla. En els posteriors Mundials, Eurocopes, Lligues de Campions i UEFA, esdeveniments on els equips britànics viatjaven per tota Europa, aquest moviment va començar a segellar la seva presència amb la mort.

No obstant, aquest fenomen totalment perillós, s'estén arreu d'Europa degut a la passió que transmet pel futbol i l'ambient que genera en els estadis. De fet, en els anys vuitanta, tal i com va dir Crowley, semblava que ser *hooligan* era el que hi havia com a moda.

Els grups de hooligans es van impulsar per diversos motius. Alguns expressen racisme e inclinacions neonazis, però això es realitza freqüentment pel fet de traumatitzar l'equip rival i generar un ambient més hostil. Els hooligans van créixer i es van desenvolupar gràcies a la complicitat que hi ha entre dirigents, polítics i jugadors del propi equip.

2.2 Ideologies incorporades

Els hooligans tenen una ideologia marcada per les posicions extremes, això provoca grans rivalitats i fa que els membres d'ambdós bàndols siguin igual de perillosos. Tots dos grups es centren generalment al voltant d'un nucli de fundadors o líders (que tendeixen a mantenir el control executiu), amb subgrups més petits organitzats per la localització, l'amistat o la postura política.

Casillas amb una bufanda dels
Ultrasur

Els ultres tendeixen a utilitzar diversos estils i mides de pancartes, i banderes amb el nom i els símbols del seu grup. Alguns grups de *hooligans*, ja siguin *ultras* o *barras bravas*, venen la seva pròpia mercaderia per recaptar fons amb la finalitat de realitzar demostracions. Un clar exemple d'això ho trobem al Real Madrid on jugadors com Guti, Iker Casillas o Raúl alabaven als *Ultrasur* i posaven amb els productes que ells mateixos venien.

Un grup d'ultres pot comptar amb un grapat d'aficionats proper als centenars o els milers de persones. Els grups més grans sovint ocupen seccions senceres d'un estadi per si mateixos. Aquests solen tenir un representant que serà l'enllaç amb els propietaris del club de forma regular, sobretot pel que fa a les entrades, les assignacions de seients i les instal·lacions d'emmagatzematge. Alguns clubs ofereixen grups amb entrades més barates, trasters per banderes i pancartes i l'accés primerenc a l'estadi abans dels partits per tal de preparar les pantalles, encara que això es més propi de Sud-Amèrica que d'Europa. Aquests tipus de relacions que afavoreixen als aficionats més radicals solen ser criticades quan els *hooligans* abusen del seu poder.

Els aficionats agressius, seguidors d'un equip en concret, solen enfrontar-se sovint amb els grups de l'equip contrari durant el partit o un cop finalitzat. La tensió augmenta durant els anomenats clàssics o derbis, que són trobades entre equips de la mateixa ciutat, o equips amb una gran competència històrica. A partir dels anys seixanta moltes subcultures juvenils com els *skinhead*, *herbert*, *mod*, *punk* o *rude boy* s'han vist lligades també al moviment *hooligan*.

En quant a la ideologia que poden tenir els *hooligans* pot ser bastant diversa, però principalment hi ha dos grans grups:

Ideologia de dretes

La gran majoria de grups de *hooligans* o *ultras* pertanyen a aquest grup. Entre els seus trets característics podem trobar el nacionalisme, la xenofòbia i el racisme. Porten amb ells diversos emblemes filonazis i evidentment solen abusar de la violència.

Un clar exemple el trobem a Espanya on el grup *Ultrasur* es pot considerar una de les grans referències en quant a posicions ideològiques feixistes en els camps de futbol. Un altre equip que defensa la ideologia de dretes és el recentment desaparegut Glasgow Rangers, que s'ha refundat amb el nom de Rangers FC. Els seus aficionats conformen un grup anomenat com a *Inter City Firm*, igual que alguns altres equips anglesos. Els seus aficionats són coneguts amb el nom de *bluenoses* ("puritans") degut a que són considerats com el gran equip de religió protestant d'Anglaterra.

Ideologia d'esquerres

Com ideologia d'esquerres trobem diversos grups de hooligans que es relacionen amb aquest moviment, per exemple el Manchester United amb el seu grup *Red Action* que va ser el qual va organitzar tota la moguda de l'Antifascist Action⁴ a Anglaterra i que va tenir una gran acollida a la grada de diversos clubs, especialment en la del Celtic, l'etern rival del Glasgow Rangers.

També els de l'Hibernian van seguir aquest corrent fins a finals dels anys '90, però l'aparició en escena de l'Scottish National *Firm* que pretenia agrupar sota la bandera escocesa a tots els hooligans del país -independentment de si eren més proclius a Anglaterra o Irlanda- va provocar una seriosa divisió interna a les seves files.

⁴ Antifascist Action: Acció Antifeixista (AFA) era una organització antifeixista militant fundada per una àmplia gamma d'organitzacions antiracistes i antifeixistes el 1985.

3. GRUPS DE HOOLIGANS

Tots els hooligans s'organitzen en grups per ser més poderosos i així tenir més oportunitats de derrotar el rival, encara que sigui fora de l'estadi. Hi ha una gran llista de *firms* que s'han assentat amb la violència fora dels camps de futbol. En països com Anglaterra o Polònia, les *firms* estan clarament definides, però a Amèrica del Sud la situació és menys clara.

3.1 Anglaterra

On tenim més varietat d'aquest tipus de grups organitzats és a Europa i més concretament al país on va néixer aquest fenomen, a Anglaterra. Des de la zona més propera a la frontera amb Escòcia fins al port de Brighton, es poden trobar un munt de grups, però prop de vuitanta són els que més atemoritzen a l'afició rival.

Començant amb les *firms* més perilloses, al nord d'Anglaterra trobem els *Kopites*, els hooligans del Liverpool. Aquest nom prové de la mítica grada que hi ha al camp d'Anfield, *The Kop*. Es diu que quan el Liverpool atacava la porteria que està davant de *The Kop*, els seguidors aspiraven profundament per poder portar la pilota a la xarxa.

Els aficionats mai oblidaran les 96 morts

Aquesta graderia és la que dona al carrer Anfield, el mític Anfield Road, i és ocupada pels seguidors més antics. A *The Kop* es canten moltes cançons, però hi ha molts càntics que parlen sobre la Tragèdia de Hillsborough, i de les 96 persones que sempre estaran a la memòria dels *Kopites* i de tots els aficionats *Reds*⁵. Per desgràcia a *The Kop* li queda poc temps, en els pròxims anys el Liverpool enderrocarà Anfield i se'n portarà un dels últims escenaris del futbol romàntic anglès.

⁵ Reds: Apel·latiu amb el qual es designen els aficionats del Liverpool a causa del vermell de l'equipació.

Els *Kopites* són coneguts especialment per haver protagonitzat, possiblement, les dues pitjors tragèdies de la història del futbol. Primer a l'any 1985, amb plena eferescència del hooliganisme, a l'estadi belga de Heysel i només quatre anys després a Hillsborough⁶, en la que és sens dubte la pitjor tragèdia que s'ha produït mai en un camp de futbol .

Anant cap al centre d'Anglaterra trobem un dels clubs més importants del país i de tota Europa, el Manchester United. El seu grup de hooligans s'anomena *The Red Army* i va ser fundat l'any 1970. A la temporada 1974-1975, quan el United va baixar a la Second Division era considerat com un dels grups més perillosos. Tony O'Neill, membre de *The Red Army*, ha escrit dos llibres en els que explica tota la història d'aquest grup. Actualment aquesta *firm* ha abandonat els episodis violents, allunyant-se dels problemes que van tenir a la dècada dels 80.

Més cap al nord, arribem a la ciutat de Birmingham on ens espera una de les *firms* més temudes de tota la història. L'equip de la ciutat, el Birmingham City mai ha estat un equip de primera fila, encara que el seu últim títol data de l'any 2011, actualment es troben a la FL Championship⁷. Adoptant el

Batalla al camp de Birmingham amb els *Zulus*

sobrenom que rebia el seu equip, el grup de *hooligans* va decidir anomenar-se *Birmingham Zulus*. Aquests van ser els causants de la mort d'un aficionat a una de les batusses més greus que es recorden, a Leeds, amb el resultat de 200 ferits, dels quals 96 eren policies. És un dels grups més heterogenis dels *hooligans* anglesos, ja que entre els seus membres es troben multitud de ètnies diferents. Són els rivals principals de l'afició de l'Aston Villa, amb els quals també han provocat diverses baralles campals. En moltes de les detencions als *Zulus*, la policia els ha requisat armes blanques, i fins i tot alguna pistola.

La banda rival dels *Zulus*, és la que defensa els colors lila i blau cel del Aston Villa. Va ser fundada l'any 1993 amb l'escissió de tres grups ultres: "*Steamers*", "*C-Crew*" i "*Villa Youth*".

⁶ Hillsborough: Estadi del Sheffield Wednesday.

⁷ FL Championship: Segona divisió del futbol anglès.

L'octubre del 2002 van protagonitzar disturbis greus al centre de Birmingham, evidentment en una baralla amb els *Birmingham Zulus*, en la que es coneix com la "*Battle of Rocky Lane*". Molts dels seus membres van ser enxampats per la policia i van ingressar a la presó. Han protagonitzat molts episodis violents per Europa, l'últim a Rotterdam davant seguidors de l'equip holandès.

A Londres es troben moltes *firms* i és la ciutat amb la major concentració de *hooligans* del planeta. Evidentment això bé donat per causes lògiques i és que la ciutat londinenca alberga moltíssims clubs de futbol, només entre la Premier League⁸ i la FL Championship, ja en trobem més de deu, i si seguim baixant de categories podríem arribar a més de trenta només en l'àmbit professional o semi-professional.

En un dels equips més importants de la ciutat també trobem una perillosa *firm*, en aquest cas es tracta de "*The Chelsea Headhunters*". Aquest grup anima tots els dissabtes a Stamford Bridge⁹ on realitzen una gran cridòria durant tots els partits. Les seves primeres accions es remunten a la dècada dels 60. És un dels grups en què la ideologia d'ultradreta està més present, amb aliances amb grups paramilitars d'Irlanda del Nord en la dècada dels 80, com són *Ulster Defence Association* i *Ulster Volunteer Force*. Es caracteritzen per ser racistes i creients de la supremacia de la raça blanca. A l'any 1999, un periodista, Donal MacIntyre, va ser infiltrat en el grup per a un documental que es va emetre a la BBC. *The Headhunters* van servir com inspiració per la pel·lícula "*The Football Factory*" que va esdevenir tot un símbol en el món hooligan.

Però en aquesta ciutat no tots són *firms* d'equips grans i és que una de les majors rivalitats del planeta la trobem entre dos equips que mai han estat entre els grans d'Anglaterra. Aquesta rivalitat es protagonitzada pel Millwall i el West Ham. És el pare dels derbis ciutadans, proletaris i violents.

Hooligans del Millwall provocant la ICF

⁸ Premier League: Primera divisió del futbol anglès.

⁹ Stamford Bridge: Estadi londinenc on el Chelsea juga com a local.

Originat a l'East End londinenc a finals del segle XIX entre treballadors de dues fàbriques rivals, ha arribat als nostres dies amb tota la seva cruessa. Més enllà de les consideracions locals, aquest enfrontament simbolitza com, a pesar de les transformacions socials i el pas del temps, una "bona" rivalitat és aquella que perpetua identitats només vigents dins l'estadi.

Per part del Millwall FC trobem "*The Millwall Buswackers*". En els seus orígens s'anomenava "*F-Troop*", durant la dècada dels 70 i 80, per canviar posteriorment a la denominació actual. Gràcies als seus actes, l'estadi del Millwall ha sigut clausurat en nombroses ocasions, la primera al 1920. En els últims incidents produïts a Anglaterra, trobem aquesta *firm*. L'any 2004, a la FA Cup, van increpar als aficionats del Liverpool recordant-los la tragèdia de Hillsborough.

També se'ls ha negat l'entrada a alguns estadis, com el del Hull City. L'abril del 2013, en la semifinal de la *Cup* davant el Wigan, 14 *hooligans* del Millwall van ser arrestats per diversos disturbis dins de l'estadi.

La *firm* amb la que rivalitzen principalment és la *Inter City Firm*, propietat dels hooligans del West Ham. Probablement són el grup de hooligans més famosos. Han servit com inspiració per a moltes pel·lícules com "The Firm" de Gary Oldman, on el director va arribar a ser assetjat en diverses ocasions pels membres del ICF¹⁰. En 2005, la brillant pel·lícula "The Green Street" també es va ambientar en aquest grup i especialment en la rivalitat que mantenen amb els *Bushwackers*.

Hi ha innumerables punts d'ebullició en aquesta centenària rivalitat. Ja en 1972 es van registrar altercats massius en les grades... ¡Durant un amistós!

Quatre anys després, un aficionat del Millwall va morir després de ser empès a la vía del tren. És llavors quan els *hammers*¹¹ cantaven: "*West Ham boys, we've got brains, we throw Millwall under trains*".

Membres de la 6.57 Crew

¹⁰ ICF: Sigles provinents de la *Inter City Firm*.

¹¹ Hammers: Sobrenom dels aficionats del West Ham United.

Al punt més al nord del país on trobem una de les famoses *firms* angleses, a la ciutat portuària de Portsmouth. Aquí trobem la 6.57 Crew, un dels grups més coneguts a nivell internacional. En el Mundial d'Alemanya 2006, la policia va confiscar la majoria dels passaports dels membres del grup per la quantitat d'antecedents que tenen. Una denúncia d'*Scotland Yard* alertava d'unes 95 prohibicions al club. Estadísticament els membres de la "6.57 Crew" són els més perillosos de tot el Regne Unit.

3.2 Espanya

A la Península Ibèrica i més concretament a Espanya, els grups de *hooligans* van arribar entre els finals de la dècada dels 70 i principis dels 80. Van assentar les seves bases induïts pels corrents que provenien de Anglaterra e Itàlia.

A Espanya, els grups ultres es poden dividir mitjançant un còctel explosiu, la barreja de política i futbol. Amb això, els grups es poden dissecionar en tres conjunts:

Grups ultra, d'extrema dreta

Es basen en el nacionalisme espanyol, la xenofòbia i el racisme.

El grup més conegut és el *Ultra Sur*. Fundat al 1980, defensa una ideologia feixista. Sempre són acompanyats per banderes falangístiques i esvàstiques. Amb Ramón Calderón com a president van viure una de les seves millors èpoques. Han sigut els protagonistes de alguns dels incidents més vergonyosos de la afició espanyola, com el produït a l'abril de 1998 en un partit de Champions League contra el Borussia Dortmund. Actualment han patit un canvi de

Ultra Sur a les grades del Bernabéu

líder i això ha provocat problemes interns que han acabat en enfrontaments entre ells mateixos, és per això que la directiva del Reial Madrid va decidir expulsar-los de l'estadi. No obstant, un mes i mig després, se'ls torna a deixar entrar a l'Estadi Santiago Bernabéu, encara que els seus problemes no han desaparegut.

Un altre grup ultra lligat a un club de la capital de l'Estat Espanyol és el *Frente Atlético*. Va néixer durant la temporada 1968-1969, encara que no es funda de forma oficial fins l'any 1982, quan es crea la penya juvenil que posteriorment li donaria forma. També es caracteritza per portar amb ells tot tipus de banderes i bufandes franquistes i és un grup clarament lligat a l'ultra dreta. Ha estat el protagonista de diversos incidents, el més tràgic es va produir al 1998, quan membres del *Bastión*, un dels subgrups del *Frente Atlético*, van assassinar a Aitor Zabaleta, un seguidor de la Reial Societat, prop de l'estadi Vicente Calderón. Aquests fets es van repetir al desembre del 2014 quan aquest mateix grup, va assassinar a Manuel Ríos Suárez, conegut com a Jimmy, després de donar-li una brutal pallissa i llançar-lo al riu Manzanares.

Prop del Mediterrani, a València, trobem un altre grup lligat a l'ultra dreta, en aquest cas són els seguidors del València CF¹². Coneguts com *Ultras Yomus*, es van fundar l'any 1983, i en els seus principis van donar suport al nacionalisme valencià amb ideals d'extrema esquerra, però els seus membres fundadors van abandonar el grup i els nous líders van canviar la ideologia del grup cap al nacionalisme espanyol amb una clara tendència cap a l'extrema dreta i l'odi a tot el català.

Actualment els *Yomus* es troben dissolts, com van anunciar via Twitter, encara que molts dels seus antics membres es troben ubicats a la Curva Nord de Mestalla¹³, on hi ha una grada d'animació amb capacitat per 2000 persones, encarregades d'encoratjar als seus jugadors.

Aquests tres són els grups més importants, però també trobem d'altres com: *Brigadas Blanquiazules* (Espanyol), *Supporters Sur* (Betis), *Ultra Boys* (Sporting de Gijón) i *Ligallo Norte* (Real Zaragoza).

Grups lligats als nacionalismes perifèrics

El grup més conegut pertanyent a aquest conjunt és el format pels *Boixos Nois*. Va nàixer com una penya l'any 1981 i al llarg de la seva història han provocat molts incidents, baralles i agressions a aficionats d'altres equips. En els seus principis es situaven a la zona del *Gol Sud* del Camp Nou i posteriorment van ser traslladats al *Gol Nord*.

¹² CF: Sigles que fan referència a Club de Fútbol.

¹³ Mestalla: Estadi on el València CF juga com a local.

La policia els arribat a confis-
car diverses armes. Alguns
dels membres més radicals
del grup fins i tot s'han vist
involucrats en atracaments a
narcotraficants marroquins i
colombians amb la intenció de
vendre la mercaderia robada.

En diverses ocasions s'han
encarat i s'han enfrontat amb
els Mossos d'Esquadra.

El seu incident més famós es

va protagonitzar amb Joan Laporta, quan aquest els va impedir l'accés al Camp Nou i els *Boixos* van arribar a amenaçar de mort l'expresident. En la seva pàgina web critiquen la actual gestió de la junta i segueixen demanant la construcció del projecte que Sandro Rosell va decidir no executar, la creació d'una grada d'animació.

Un altre grup molt famós és l'*Indar Gorri*. Nascut a l'any 1987, té a les seves files més de 400 membres. Aquest grup defensa els colors de l'equip navarrès, l'Osasuna de Pamplona. Es caracteritzen per defensar la ideologia abertzale¹⁴ i solen portar ikurriñes i emblemes nacionalistes bascos. Són un grup que no para d'animar al seu equip, i fan del Reyno de Navarra un dels estadis més temuts pels equips grans. Cal dir que aquests ultres realitzen una jornada en contra del racisme, i van ser un dels primers grups en organitzar aquests tipus d'actes per lluitar contra la xenofòbia en el futbol.

Prop d'on conviuen els *Indar Gorri* trobem els *Herri Norte*. Van ser fundats a l'any 1981. En un començament estava format només per aficionats de l'Athletic, però a principis dels 90 va haver una crisi interna on els dos principals subgrups, *Los Rojos* i *Los Ultrillas*, van ser expulsats. El grup ha realitzat diversos actes antifeixistes, com per exemple la celebració del "Dia de l'immigrant", convidant a més de cent africans de l'organització Afrobasca.

Un altre grup molt conegut és el *Riazor Blues*. Defensen els interessos del Deportivo de la Corunya i van ser fundats al 1987 abans d'un derbi gallec.

Boixos Nois al Vicente Calderón

¹⁴ Abertzale: Nacionalista basc, especialment quan és partidari de la independència del país.

Caracteritzats per ser independentistes gallecs i d'esquerres, també es declaren antifeixistes, portant una gran bandera del Che Guevara en tots els partits que es disputen a Riazor. És un dels grups més nombrosos, amb més de 1000 membres. El grup ha arribat a amenaçar de mort a Augusto César Lendoiro¹⁵.

Altres grups nacionalistes que també trobem són: *Celtarras* (Celta de Vigo) i *Mujika Taldea* (Reial Societat).

Grups d'extrema esquerra

Són més minoritaris que els anteriors, i entre els seus trets característics trobem l'antifranquisme i l'anticapitalisme amb molta referència a la classe obrera. Entre ells trobem al grup ultra més antic d'Espanya, els *Biris Norte*. Van ser fundats al 1975 i són coneguts internacionalment, a més de contar amb més de 1000 membres. Defensen el Sevilla FC.

S'autodefineixen com a antiracistes, d'ultraesquerra, i simpatitzants de la causa anticapitalista.

L'expresident José Ma-

ría del Nido els va prohibir l'entrada a l'estadi durant diverses jornades a causa d'una sèrie d'incidents.

A Madrid no només hi ha grups que defensen l'ultra dreta, sinó que també trobem pertanyents a aquest grup. *Els Bukaneros* són l'únic grup de l'ultra esquerra que trobem a la capital espanyola. La seva ideologia és antifeixista, comunista, anarquista i republicana. No mantenen una bona relació amb el seu propi club, el Rayo Vallecano. Aquest grup ha estat investigat per presumptes vinculacions en disturbis de la manifestació del 25S i la vaga general del 14N. Són els enemics número ú de la delegada del Govern en la Comunitat de Madrid, Cristina Cifuentes.

Biris Norte al Sánchez Pizjuan

¹⁵ Augusto Cèsar Lendoiro: Dirigent esportiu i exmilitant del Partit Popular. És un dels presidents més famosos de la història, en part per ser el primer en atorgar un sou a aquesta figura.

3.3 Els Balcans

Els Balcans són una zona caracteritzada per la quantitat de països que hi ha després de la guerra que es va produir entre el 1991 i el 1995. El nom que rep bé donat per la serralada que hi ha en aquest territori, la serralada dels Balcans.

La rivalitat esportiva que trobem en aquesta zona és probablement una de les més violentes del món. Aquesta es troba concretament a Sèrbia. En aquest país trobem una hegemonia futbolística on la gran majoria de títols a nivell serbi se'ls adjudiquen Estrella Roja i FK Partizan, de fet des de que hi ha la SuperLiga Sèrbia, posterior a la Lliga Iugoslava on jugaven els equips serbis, tots els trofeus se'ls han repartit aquests dos equips.

Els *hooligans* del FK Partizan són un dels grups més perillosos que es poden trobar i al llarg de la història han provocat multitud de disturbis. És tan gran la quantitat d'ultres que hi ha defensant aquest equip que es divideixen en diversos grups com són els *Alkatraz*, *Head Hunters*, *Juzni Front*, *Zabranjenici*.

Grobari a l'Estadi Partizan

Però el grup més important és el dels *Grobari*, coneguts per la por que els tenen la gran majoria de *hooligans* de tota Europa.

Aquest grup defensa al seu equip en els partits com a local i com a visitant, a més de fer-ho també en el pavelló on juga l'equip de bàsquet. Sens dubte el Partizan és un dels equips amb més afició de tot el món. Els *Grobari* van néixer a la final de la Copa d'Europa del 1966 quan van traure molts aficionats cap a la zona sud de la de l'estadi. Encara que el grup es va formar a l'any 1970. Durant aquesta dècada i la següent, aquest grup d'ultres va atemoritzar Europa i la majoria dels clubs temien que els hi toqués el FK Partizan.

Entre els anys 2005 i 2007, els *Grobari* van declarar un boicot a tots els partits del Partizan a causa de la pèssima actuació de l'equip en la Champions League¹⁶ i la UEFA¹⁷, on havien estat eliminats en primera ronda. Milers d'aficionats es van reunir al setembre de 2005 davant de l'estadi i van acusar públicament al director esportiu Nenad Bjeković i el secretari general Žarko Zečević de manipulació en el pressupost. En aquest cas, els aficionats pacífics també els van donar suport. El grup va exigir dimissions a la gestió del club si volien que tornessin a les grades. Aquest any els dos derbis es van disputar sense el suport de l'afició al fons sud de l'estadi Partizan¹⁸.

Després de canvis en la directiva, *Grobari* va deixar de boicotejar. El 26 de maig de 2007 van tornar a l'estadi per un partit contra el Mladost Apatin que el Partizan va guanyar per 7-1. No obstant, van seguir demanant les dimissions de Bjeković i Zečević que finalment van abandonar els seus càrrecs a finals d'any.

Fa poc, a la temporada 2007/2008 el Partizan va ser desqualificat de la UEFA degut a la violència que van presentar davant el Zrinjski Mostar. Els *Grobari* van viatjar a Mostar i van lluitar amb policies i aficionats del Zrinjski, en un partit on el Partizan va guanyar per 1-11.

Logo dels *Grobari*

Els *Grobari*, han estat els protagonistes de diversos documentals que per llàstima només es troben en idioma serbi i sense subtítolació ni doblatge. En idioma espanyol només trobem el documental que forma part de la sèrie *Football Hooligans International*, de la qual es parla en aquest treball.

L'altra club de la ciutat, l'Estrella Roja tampoc es queda curt amb el seu grup més radical d'aficionats, els *Delije*. Aquest grup és qui defensa principalment els colors blanc i vermell del FK Crvena Zvezda¹⁹. El nom *Delije* va començar a ser utilitzat pels partidaris incondicionals de l'Estrella Roja durant la dècada de 1980, amb la inauguració oficial que va tenir lloc el 7 de gener de 1989. Fins aquell moment, els ultres estaven dividits en vuit grups i eren coneguts col·loquialment com a Marakana.

¹⁶ Champions League: Màxima competició europea.

¹⁷ UEFA: Segona màxima competició europea.

¹⁸ Estadi Partizan: Estadi on el FK Partizan juga com a local.

¹⁹ FK Crvena Zvezda: Nom en serbi de l'Estrella Roja

Delije és un grup compost per molts d'altres. En l'actualitat el que té una major influència és el *Belgrade Boys*. En el passat, els subgrups com ara *Padina Corps* i *Fontana* també van deixar la seva empremta. L'Estrella Roja té una gran quantitat de suport fora de Belgrad, hi ha diversos grups d'aficionats en ciutats de Sèrbia, Montenegro i la República Txeca.

Mural dels *Delije* al derbi etern

Aquests grups són *Nislije*, *Kopre*

Nedri i a Montenegro diversos grups amb noms de ciutats de les que procedeixen. Com a mostra d'agraïment, durant la dècada de 1990, l'Estrella Roja va pintar la paraula "Delije" en lletres d'impremta a la tribuna nord del seu estadi. Des de mitjans de la dècada de 1980 els fans més devots de l'Estrella Roja mantenen relacions amistoses amb altres de l'Olympiacos.

Des de la mateixa fundació de l'Estrella Roja de Belgrad, hi havia una secció de membres del club, que tenia prop de 100 seguidors fidels encoratjats, que van començar a seguir els partits fora de casa pertanyents a la Primera Lliga Iugoslava. La secció es compon sobretot dels joves dels sectors més pròspers de la ciutat -Senjak, Topčidersko Brdo, Dedinje, Knez Mihailova Street- però entre els primers partidaris, també hi va haver fills dels treballadors. Tots aquests joves tenien alguna cosa especial, perquè representaven l'ànima mateixa de Belgrad. És per això que es junten i són els que un futur donaran lloc als *Delije*.

Logo dels *Delije*

En la dècada de 1980 la part nord es va dividir entre dos grups d'aficionats grans, els "Ultres" i els "Red Devils". Els Ultres van seguir la influència italiana que consistia en llargues i melòdiques cançons, focs artificials i una coreografia. Els *Red Devils* basen el seu grup en els hàbits de Sèrbia, que sovint es barregen amb els hàbits anglesos com ara consum excessiu d'alcohol, i rivals en constant lluita. Aquests dos grups van causar disturbis amb regularitat, el que els va portar a un conflicte amb la policia comunista.

A mitjans de la dècada de 1980, Ultres i Red Devils es van reforçar per un nou grup, els "Zulu Warriors". Aquests tres grups es van convertir en el cos de la tribuna nord. La dècada de 1980 va arribar amb un fort nacionalisme, i l'esperit de la seva tradició, amb la qual es van declarar nacionalistes serbis i extremistes. Així és quan la majoria d'aquests grups es van unir. El 1989, es va formar el *Delije* i es va afirmar que la intenció del grup era esdevenir un grup europeu modern, la qual cosa va succeir en molt poc temps.

Durant la dècada de 1990 el millor i el pitjor va arribar per part de l'Estrella Roja i els *Delije*. El 13 de maig 1990, aproximadament 3000 dels membres *Delije* van viatjar a Zagreb per veure l'Estrella Roja jugar el partit davant el Dinamo Zagreb.

El que unia aquests dos clubs era una gran rivalitat històrica i aquest partit es va produir tot just setmanes després de que Croàcia hagués celebrat les seves primeres eleccions multi-partidistes en 50 anys, guanyades pels partits que afavoreixen la independència de Croàcia, cosa que només va servir per augmentar la tensió entre tots dos. La revolta que va seguir va ser una dels esdeveniments més violents en la història de l'esport, i molts creuen que la violència a Zagreb aquest dia va ser el primer senyal de la guerra que havia de venir.

Aquest és un magnífic escenari per ensenyar el que pot passar quan la política es barreja amb l'esport. Una puntada de peu de Zvonimir Boban a un policia perdura en la memòria de tothom.

Durant la carrera de l'equip a la Copa d'Europa 1990/91 el *Delije* va seguir l'Estrella Roja allà on jugaven. Van viatjar per tota Europa, derrotant al Grasshopper, a Zurich, al Glasgow Rangers, el Dynamo Dresden i els gegants alemanys del Bayern Munic en el camí a Bari, l'amfitrió de la final, on es van enfrontar a l'Olympique Marsella.

L'equip de 1991 de l'Estrella Roja va donar als fans alguna cosa que molts *Delije* només podria haver somiat fins llavors; el trofeu de la Copa d'Europa, derrotant a l'equip francès per 5-3 en els penals, amb Prosinečki, Binic, Belodedić, Mihajlović i en el últim i decisiu Pancev. Aquest mateix equip fins i tot va arribar a convertir-se en campió del món, en derrotar a Colo-Colo de Xile per 3-0 a la Copa Intercontinental²⁰.

Els membres de la *Delije* va proporcionar la base per als *Tigres d'Arkan*, una força paramilitar sèrbia que es va implicar a la guerra de Iugoslàvia. Els *Tigres* va fer una dramàtica aparició a la tribuna nord durant el derbi de Belgrad, de 22 març 1992, jugat entre l'Estrella Roja i el Partizan, on van cantar les senyals de trànsit que diuen: *20 milles a Vukovar; 10 milles a Vukovar; Benvingut a Vukovar.*

²⁰ Copa Intercontinental: Trofeu disputat entre els guanyadors de les competicions continentals i que dictamina el millor equip del món.

Això va continuar amb més frases, cadascuna amb el nom d'una ciutat croata que havia caigut per l'exèrcit serbi.

Sèrbia és un país on el futbol mou masses i els seus aficionats són dels més perillosos de tot el món. A més els dos equips serbis més poderosos tenen, al darrera seu, grups que farien tremolar les *firms* més temudes d'Anglaterra.

3.4 Escòcia

Aberdeen FC (*Aberdeen Soccer Casuals*):

A dos-cents quilòmetres de Glasgow, la ciutat que destil·la més futbol de tota Escòcia, trobem Aberdeen. Als anys vuitanta Aberdeen era una ciutat més coneguda per l'agricultura que pel futbol, però tot va canviar quan el seu equip va terminar amb la supremacia de l'*Old Firm*. Es van convertir en els nous reis del futbol escocès de la mà del mític Sir Alex Ferguson. Van ser escollits com el millor equip de tota Gran Bretanya, i Aberdeen es va transformar en la ciutat de moda del Regne Unit. Als anys setanta s'havia descobert l'existència de petroli al Mar del Nord, i això va esdevenir Aberdeen com una de les ciutats més prosperes de tota Gran Bretanya.

Jay Allen (ex membre de la Aberdeen Soccer Casuals): *“La gent parlava del Aberdeen dins de l'estadi, però nosaltres també volíem que parlessin fora del camp. Jo era un jove aficionat al qual li picava la curiositat i s'emocionava quan hi havia baralles. Al principi només m'apropava i quan la cosa es posava seriosa, marxava amb la resta de nois. Als 17 anys va ser la primera vegada que no vaig fugir i em vaig quedar fins al final de la batalla, va ser increïble.”*

Encoratjats pels èxits de l'equip, aquest grup de *hooligans* no parava de créixer. Volien desmarcar-se dels estigmes clàssics de la resta de *firms*. La inspiració va sorgir en un desplaçament a Liverpool.

Jay Allen: *“Vam mirar a través de las baranes i vam veure uns tres cents aficionats sense bufandes ni ulleres de sol. Semblava que s'anessin a la discoteca. Vam quedar bocabodats, però vam pensar que molaven bastant.”*

Així van nàixer els *casuals* del Aberdeen, el primer grup escocès que vestia a la moda. Molt aviat, la gran majoria de *firms* van seguir aquesta tendència, la qual es va convertir en un gran fenomen dins del propi fet del *hooliganisme*, i tots sortien arreglats per anar-se'n a barallar. Una història que es va importar d'Anglaterra i que es va expandir per tota Escòcia.

Hibernian FC (*Hibernian Babys*):

El Hibs comptava amb diversos grups de *hooligans*, tots ells presents a les grans batalles campals que es produïen amb els aficionats radicals de l'equip rival, l'Aberdeen. Un d'aquests grups era el format per la gent jove, on Bradley Helsh era el cap: “*Jo era així de petit (fent una mesura amb la mà que no passa del metre i mig), prim, però era un boxejador molt bó. Fins i tot, vaig guanyar títols nacionals. No m'atreia la violència, el que passava és que era molt bo. Vivíem per això, la vida de hooligans ho era tot per nosaltres. Jo tenia 14 anys i m'havien arrestat ja nou vegades: a Dundee, a Glasgow...*”

Es va convertir en el cap dels *Hibernian Babys* amb només 14 anys. Molts grups tenien altes amb gent jove, però aquest era el més conegut. Aquí tots tenien entre 13 i 15 anys. Van començar al col·legi i van arribar a estar al primer grup dels *hooligans* del Hibernian. Aquest es va caracteritzar per ser la primera *firm* que va utilitzar armes, com gasos lacrimògens o còctels molotovs. Una sèrie de productes que en principi no valien en les baralles entre hooligans, que devien de ser, segons regles no escrites, homes contra homes, sense armes.

Els Hibernian Babys

Dundee United i Dundee FC (*Dundee Utility*)

Són els dos equips que tenen els seus camps de futbol més a prop en totes les illes britàniques. A sobra, tots dos equips comparteixen *firm*. El grup *Utility* és un dels grups amb més activitat de tota Escòcia. Dundee no és una ciutat molt gran, encara que és la quarta ciutat més gran de tota Escòcia, no deixa de ser una població petita i per això es va decidir que els aficionats del United i del Dundee que eren amics, viatgessin cada setmana per animar tots dos equips. Quan s'enfronten entre ells, no hi ha odi, tots són amics.

Cinc membres del grup *Utility* van complir penes de presó per un total de vuit anys a causa de veure's involucrats en els disturbis previs a la final de la Copa Escocesa davant el

Celtic al 2005. Va ser una batalla campal de grans dimensions, produïda davant de Hampden Park²¹.

Des de llavors la policia controla tots els moviments dels *hooligans* que hi ha a Dundee. Una experiència que va viure en primera persona Danny Dyer, protagonista de la sèrie documental *Football Hooligans International*, qui no va poder assistir a un partit de futbol amb la *Dundee Utility* perquè la policia va al·legar que la seva presència podria augmentar el risc de enfrontaments. Això ho van descobrir gràcies a una televigilància que té secreta la policia per poder controlar tots els *hooligans* que es dirigeixen als camps de futbol.

3.5 Colòmbia

Les *barras* de Colòmbia s'assemblen molt a les argentines, tenen com a trets característics: nacionalisme, xenofòbia, virilitat agressiva, sentit de l'honor associat amb la capacitat de barallar-se i la demostració de qui és el més fort, fent que tots aquests grups siguin de pensaments radicals.

A aquest país les *barras* anomenades com a "braves" són les formades per joves d'entre 13 i 26 anys, degut a que són molt noves. En altres països, com a l'Argentina, hi ha persones molt més grans, ja que és un tradició més antiga.

Segons molts periodistes que han estudiat el cas de las *barras bravas* colombianes, l'aparició d'aquestes és deguda a la unió d'un grup de joves que s'ajunten, probablement provinents d'un nucli familiar violent, amb un factor econòmic difícil que fa que els aficionats desfoguin els seus problemes en l'estadi, i també una falta d'educació en el comportament.

Atlético Nacional (*Los del Sur*)

Al 1992 es va crear el primer grup de seguidors del *Escándalo Verde*²² que volien fer alguna cosa diferent per encoratjar el Atlético Nacional.

Els membres no es posaven la samarreta de la *barra*, però tenien les seves banderes i les seves pròpies samarretes. A més van treure alguns càntics que cantaven dins de l'estadi. La majoria de càntics no van agradar pel seu estil sureny, però hi va haver altres càntics que el *Escándalo Verde* va acomodar al seu estil i va començar a cantar.

²¹ Hampden Park: Estadi de futbol ubicat a Glasgow amb capacitat per 52.500 espectadors. Es l'estadi oficial de la Selecció Escocesa de futbol.

²² Escándalo Verde: Sobrenom que rep el l'equip Atlético Nacional.

Aquest primer grup és va autoanomenar “Hijos del Sur”, per la seva influència, en l'estil, del sud del continent. Les seves banderes i els seus draps encara existeixen, i després de molts anys són col·locats amb orgull a la gloriosa tribuna Sud de l'Estadi Atanasio Girardot, com a prova verídica de la seva existència. Aquest grup es va dissoldre a través dels anys i no van poder fer el seu somni realitat de crear una *barra* popular.

El 1997 va sorgir un grup molt més gran i amb més força. Molts dels seus integrants pertanyen a la Vila del Aburrá, urbanització on “Los del Sur” tenen molts membres. Aquest grup tenia una tira, banderes i portava molt de fum a l'estadi.

Va sorgir durant la Supercopa en què Nacional va arribar a semifinals i van influir realment en la creació dels *del Sur*, però per falta de comunicació, el dia que es va fundar oficialment la barra *Los del Sur* (20 de novembre de 1997) molts van marxar.

Encara que realment la *barra* la van començar unes 30 persones, després d'un any de la seva fundació va créixer fins als 1500 membres. Aquest era el somni de deu persones que anhelaven crear la *barra* més gran i popular del país i que al seu torn fos la més representativa del Club Atlético Nacional, a més d'acompanyar l'equip al llarg del territori colombià.

La filosofia clara i uns ideals definits van permetre que *Los del Sur* creixés de manera vertiginosa. Es va començar a viure un fenomen d'acompanyament massiu a l'equip al llarg del territori colombià. Això no va passar inadvertit i la premsa, que al costat d'alguns conflictes sostinguts amb la *barra* contrària a Medellín, van titllar a *Los del Sur* de *barra brava*. Una titulació que als membres del grup els hi feia molta il·lusió.

A mitjans de l'any 1999 és on la barra mostra la seva evolució i passa la barrera dels 5000 membres. En acabar l'any, Nacional després de vèncer a l'etern rival, es va classificar per a la final contra un equip de Cali, sent aquesta l'oportunitat dels *del Sur* per donar a conèixer el seu desenvolupament, i per primera vegada es va veure la tribuna Sud del Atanasio Girardot a rebentar amb unes 12.000 persones.

Los *Del Sur* a l'estadi

L'alè durant els 90 minuts va ser aclaparador, però més aclaparador era que aquesta nova barra s'havia apoderat del fervor de tot l'estadi que començava tímidament a acoblar seus càntics. El balanç no va poder ser millor, pels ultres del Atlético Nacional, en acabar l'any: el rei de copes colombià s'alçava amb un altre títol més i *Los Del Sur* veien néixer noves filials a Cali, Manizales, Villavicencio i Bucaramanga.

El grup actualment continua en actiu, i segueixen produint nombrosos disturbis arreu de Colòmbia, encara que la seva època de màxim esplendor, amb els ajuts de Pablo Escobar²³, evidentment ja a finalitzat.

América de Cali (*Barón Rojo Sur*)

Per explicar la història de la *barra brava* "Barón Rojo Tribuna Popular Sur", cal remuntar-se a desembre de 1991, quan naixia la primera *barra activa*²⁴ de la ciutat de Cali, *La Fúria Roja*. Aquesta *barra*, formada majoritàriament per adults de barris populars, es caracteritza pels seus viatges al llarg del país seguint l'Amèrica de Cali.

L'any 1994, la *barra* es fragmenta i un grup de joves va decidir tornar als orígens de l'autèntica *barra* popular, la que deien que es mereixia un equip conegut a nivell nacional com "la passió d'un poble" i que des del seu naixement havia estat lligat a l'entrada dels barris populars de Cali. Aquest grup es va instal·lar primer a la tribuna popular nord i finalment, com ho fa avui en dia, en la sud de l'estadi Pascual Guerrero. Ho va fer sota el nom del famós grup de rock espanyol, que al seu torn pren el del millor pilot de guerra de la història mundial: *El Barón Rojo*.

Els nombrosos actes de violència, els accidents freqüents, els cants basats en cançons famoses del rock hispanoamericà, els triomfs constants de l'Amèrica i la simpatia evident per part dels jugadors, van atraure una quantitat immensa de joves i nens.

Per a l'any 1998, la *barra* ja era propietària de tot el primer pis de la tribuna sud i la seva festa de paper picat, fum vermell, pólvora, cares pintades i draps al filat convertien al Pascual i en moltes ocasions a altres estadis, en una veritable caldera vermella. Al mateix temps que la barra es caracteritzava per la seva fidelitat i alè constant cap al quadre vermell de la Vall, els fets lamentables relacionats amb ella eren notícia a tot el país.

²³ Pablo Escobar: Va ser un narcotraficant colombià, fundador i líder del Càrtel de Medellín, amb el qual va arribar a ser l'home més poderós de la màfia colombiana i un dels personatges més rics de la seva època.

²⁴ Activa: Adjectiu que diferencia les barres noves de les tradicionals.

Es recorda les destrosses al metro de Medellín, el trencament de la barana del segon pis oriental del Pascual amb nombrosos ferits, la caiguda del filat a la tribuna oriental del Campín²⁵ i del Murillo Toro²⁶ a Ibagué²⁷, la famosa batalla campal amb la policia de Cali que deixa com a resultat centenars de detinguts i alguns policies auxiliars ferits, els atacs a instal·lacions de clubs rivals i les constants gresques amb les *barras* enemigues que visitaven la ciutat.

Aquesta curta però nodrida història de passió desmesurada i fets censurables i reprotxables, molt pròpia de l'afició de l'equip del poble caleny, van fer de la frase "*me azoto por vos*", un lema que tard o d'hora podria portar a la *barra* a la seva desintegració per part de les forces de l'ordre públic. Amb l'objectiu de protegir la *barra* i als seus integrants, els directius de la mateixa, van implementar juntament amb una prestigiosa universitat de la ciutat, un pla d'evolució cap a una *barra* menys violenta i que descarregués millor tota aquesta força juvenil, exclusivament en alè per l'equip.

Aquest pla segueix en marxa amb excel·lents resultats. Ara per ara, la barra BRS (per les seves sigles), constitueix el grup de seguidors més nombrós del país, ja que compten amb sucursals a totes les ciutats on es juga el torneig professional colombià, a més de grups a Nova York i Miami. Així mateix, són reconeguts com la *barra* més viatgera del país sent la primera a traspassar les fronteres per encoratjar a l'Amèrica fins a Veneçuela, Equador, Perú i Argentina.

Millonarios (*Comandos Azules*)

Va ser un diumenge. No podria haver estat un altre dia, un diumenge de futbol com haurien de ser tots els diumenges, avantsala del tediós dilluns; quatre hores per viure, patir, plorar i somiar, transpirant l'essència mateixa de la vida plasmada en el futbol.

El sol de la mitja tarda començava el seu declivi sobre el parc *Galerias*, hores abans, cent cinquanta seguidors del Millonarios, desplegaven una bandera a tres bandes, blau-blanc-blau, trenta metres de llarg per dos amb vint d'ample, i milions de esperances per a un sol drap, l'honor i els somnis plasmats en uns quants caràcters. Una a una les lletres "COMANDOS AZULES" #13 apareixien acreixent el somni, d'un grup disposat a fer història.

²⁵ Campín: Estadi més gran de Bogota. Juguen com a locals Santa Fe i Millonarios.

²⁶ Murillo Toro: Estadi on juga com a local el Deportes Tolima. Rep el nom del famós polític colombià.

²⁷ Ibagué: Capital colombiana, capital del departament de Tolima.

Van desfilat pel carrer 54, van creuar la carrera 24, van entrar a la "veredita"²⁸ que conté la tribuna oriental-general, on aquest somni de lateral nord era només això, un somni. Han transcorregut gairebé set anys des que un grup de nois que majoritàriament pertanyien a la barra del *Búfalo*, conformaran i s'estructuraran el que avui és la barra brava de Millonarios, la CA

Comandos Azules al Campín

#13. Ells van exhortar a molts altres a omplir el Campín de paperet, fum i el tradicional crit per acompanyar i fer-se part de la festa que dona el futbol i Millonarios.

Avui dia COMANDOS AZULES # 13 compta amb una mitjana d'assistència molt important a nivell nacional i comparable amb la resta de *barras* del continent. Alberguen prop de 4500 persones en partits B i 15.000 en partits A. Amb tanta convocatòria i per motius de seguretat també es va optar per prendre la Tribuna Sud donada la quantitat de persones assistents a la nord; el fenomen social és un fet en la afició blava. E

Evidentment, com totes les altres *barras bravas*, aquesta també conté la part negativa on els seus integrants no només animen al seu equip de futbol. *Comandos Azules* ha protagonitzat diverses baralles, i a internet podem trobar fins i tot alguns vídeos de lluites amb la barra de *Los del Sur*.

3.6 Argentina

River Plate (*Los Borrachos del Tablon*)

Nascuts a la dècada dels 70, aquesta barra bonaerense és una de les més famoses de tot el món, encara que no és fins a partir del 2000 quan es va consolidar com la barra més organitzada i una de les més respectades en els estadis.

Una de les característiques que la diferencia d'altres *barras* és per exemple, que mai avisa la policia per anunciar el seu recorregut fins a un estadi visitant, mentre que *La 12* (barra de Boca Juniors) sempre avisa en què i per on anirà.

²⁸ Veredita: Terme colombià que serveix per referir-se a un municipi.

Durant molt temps, els *barras* de River feien la repartició d'entrades a excursionistes (quan es jugava al Monumental²⁹) a la plaça Serrano, a Palerm, o a una "cancha"³⁰ quan l'equip era visitant. Però després van deixar aquesta metodologia i es van cuidar de donar pistes sobre la seva organització.

Integrants d'altres *barras* van confessar tenir molt respecte als de River. Les altres aficions els acusen de posseir contactes polítics de bon nivell i tenir ajuda d'algun empleat de la SIDE i de la Policia. I donen aquest exemple: "Una vegada, els de *Platense* van robar banderes de River d'un acte estacionat a Cabildo. Als dos dies les van haver de tornar per gestions de la policia".

El que cal reconèixer, asseguren els rivals, és que són innovadors. Al 1996, davant la "U" a Xile, van començar a fer servir el gas paralitzant: ara és part de l'equipatge de mà en els viatges. A propòsit, a Tòquio, davant la Juventus, van ser 40 *barras bravas*; a França 1998, 15. A Paraguai, contra Cerro Porteño, van ser en avió a Posadas i micro³¹ a Asunción.

A Alemanya 2006 van ser la *barra* que més integrants van portar, 42. Mentre la segona línia de Boca i els de Independiente paraven a República Txeca per baixar despeses, la de River tenia dos búnquers: els de menor rang, un càmping a Munic (on van tenir un enfrontament amb policies), els caps, a la casa del ex jugador de River: Martin Demichellis. A les tres primeres trobades del grup de la selecció nacional van ser-hi sense problemes. Però pels vuitens de final, no van poder acudir en massa a causa que diversos d'ells van ser acusats de la revenda d'entrades falses i d'haver ocupat llocs que no els corresponien.

Boca Juniors (La 12)

La història del jugador número 12 es va començar a escriure l'any 1925. En aquest any Boca viatjava per realitzar la primera gira de la seva història i del futbol argentí. Però va succeir una cosa estranya, viatjaven els jugadors, el cos tècnic i un seguidor. A aquest l'hi van tractar com un més del grup de jugadors, per això se'l va anomenar jugador número dotze.

L'any 1969, quan Boca va aconseguir els títols de la Copa Argentina i el Nacional, es va formar una *barra*, la qual es va anomenar "La Barra de Cocusa". En aquesta banda van destacar com caps el "Negro Bombon", Jorge Corea i per descomptat Cocusa.

²⁹ Monumental: Nom abreujat de l'estadi de River Plate.

³⁰ Cancha: Substantiu utilitzat a l'Argentina per definir un camp de futbol.

³¹ Micro: Nom referent al microbús utilitzat pels *barras bravas* per dirigir-se als estadis.

Ja en els anys 70, més precisament al 1973, apareix Quique, a qui deien com "El Carniser". Aquest tenia com a mà dreta l'Alemanys i al "Vell" Carrascosa. Quique va ser el cap de la *barra* durant gairebé tota la dècada. Al 1979 van començar els problemes interns en *La 12* que van durar fins als anys 80. Quique es va quedar sense suport i en el any 1981 José Barreta començar el seu regnat a la *barra* de Boca. Després d'això Quique no va seguir més a *La 12* i es va dedicar a la glorieta sempre lluny de la *barra*.

En 1988-1989 "el Cuervo", i gent del barri de la Boca se li planten a l'Avi (així l'hi va cridar a José pel seu color de pèl blanc) perquè deien que portava la *plata* dels viatges i que ficava al llit als *pibes*.

El 1990 els barris de Lugano, Lomas, Cavallet, Ballester i altres més van donar suport a l'Avi. Va ser el 1991, quan "El Chueco" va voler donar suport a Eloy però l'Avi va decidir no fer-ho, i en aquest moment es va acabar l'amistat amb el "Chueco". Per això en un partit contra Rosario Central hi va haver un combat entre els *pibes* del Chueco i els que donaven suport a l'Avi (Lugano, Cavallet, Lomas). Després en un club de barri, la gent del Chueco juntament amb el Corb i alguns homes que havien estat tirats al 1988, van decidir atacar l'Avi donant-li 10 punyalades. José es va recuperar ràpid i va tornar a fer-se càrrec de *La 12* en pocs dies.

L'any 1994, després d'una emboscada a uns seguidors de River, on van morir dos d'ells i diversos *barras* de Boca van ser empresonats, entre els quals es trobava l'Avi. José va quedar pres per associació il·lícita i algú havia de manejar *La 12*, que no podia quedar sense cap. Al 1995, hi va haver una reunió entre *pibes* de Lugano, Lomas i La Boca on es va decidir que Rafael Di Zeo era el més capacitat per conduir a la *barra*. Rafa anava a l'estadi des dels començaments del regnat de l'Avi i per ser un dels més caps, va ser l'elegit.

El 1999, Boca va jugar un partit amistós amb Chacarita Juniors i hi va haver un fort enfrontament entre alguns seguidors del *funebrero*³² i alguns caps de *La 12*. Els de Chacarita cantaven que *La 12* no existia i de sobte van aparèixer Miguel Cedró, Rafa i Fernando Di Zeo amb altres més del barri i li van donar una pallissa terrible. Després d'aquest enfrontament alguns *barras* van ser condemnats a sis mesos de presó i sis més sense poder anar a l'estadi.

Al 2003 *La 12* va demostrar ser defensora de tot seguidor de Boca. Els seguidors de Chacarita tiraven projectils a la graderia. *La 12* va creuar tot l'estadi per enfrontar-se amb els *funbreros* i defensar els seguidors de Boca. Hi va haver molts ferits però cap detenció.

³² Funebrero: Sobrenom amb el qual es coneixen els aficionats de Chacarita Juniors.

Després d'aquest incident, van haver diversos caps de la *barra* que no van poder anar a la resta del Apertura³³ 2003. Però en 2004 *La 12* va tornar a estar unida com sempre. Els homes de Rafa van a tot arreu, jugara on jugara Boca les banderes de pal i les clàssiques "La 12 vive" i "Jugador N° 12 PTE"³⁴ sempre hi són.

La 12 amb una de les seves famoses pancartes

Davant el lliurament de Rafael Di

Zeo, que haurà de complir una pena de quatre anys i tres mesos a la presó, són diversos els noms que s'anoten per succeir en el lideratge de *La 12*. Pròfug, i acorralat per la justícia, va prendre la posta Alejandro Javier Falcigno, la mà dreta i company incondicional del mediàtic cap de *La 12*. Falcigno, al costat de Roberto Tysón Ibáñez i el Melli Fernández, integra el grup més fidel a Di Zeo. "És com la seva ombra", defineix un familiar.

3.7 Brasil

Les "*Torcidas Organizadas*" són associacions formals (o informals) dels aficionats al futbol a Brasil en la mateixa línia que les *Barras bravas* a l'America Llatina i els *hooligans* a Europa.

El nom es basa en el verb torçar, que significa "a l'arrel per a", "per esprémer" i "donar la volta". La suposició és que el comportament dels aficionats presents a l'estadi podria ajudar l'equip a reunir forces per vèncer a l'oponent.

Al principi, i fins a la dècada de 1960, les *Torcidas* eren associacions informals d'aficionats que es donaven cita per comprar focs artificials, teles per a les grans banderes, i altres coses que s'utilitzaren durant les celebracions. Més tard, aquestes associacions es van convertir en permanents i es van formalitzar legalment com associacions sense ànim de lucre, sempre amb l'objectiu principal de proporcionar un millor espectacle a l'estadi i els seus voltants.

³³ Apertura: Una de les fases en què es divideixen les temporades de moltes lligues de futbol llatinoamericanes. En el cas d'Argentina es juga a la segona meitat de l'any.

³⁴ PTE: Sigles que fan referència a la paraula "presente".

La influència del Brasil es va estendre fins a Europa a través de la *Torcida Split*, una associació formal dels fans del Hajduk Split FC en la regió de Dalmàcia a Croàcia. *Torcida Split* és ara el grup més antic, fundat al 1950. Gràcies a *Torcida Split*, es van crear moltes altres *torcidas organizadas*.

En termes generals, les *torcidas organizadas* tenen un estil diferent de suport: es canta tot el temps, en general l'himne del club o cançons que són conegudes, fins i tot per aquells que no són part d'una *torcida*. Aquestes cançons s'ajunten generalment amb ritmes de bateria i altres instruments musicals, encara que la majoria no estan permesos dins dels estadis. Una altra diferència important són les enormes banderes que es fan i es mostren per tots en els estadis. Les *torcidas* solen mostrar un logotip de l'equip, o fins i tot una samarreta, gegant, del club.

La raó per la qual les *torcidas* canten tot el temps és perquè creuen que és important donar suport a l'equip, sense importar realment el que està passant al camp. És per això que és tan comú veure la gent cantar, encara que l'equip contrari hagi marcat un gol. No obstant això, durant el

La *Urubuzada* a Maracanã

primer temps, les *torcidas* tendeixen a organitzar petites protestes que es dirigeixen al cap d'equip o el president de l'equip, per tal d'expressar el seu descontent amb les decisions recents i fins i tot promeses de llarga data que no estan sent complertes.

Quant al que fa als jugadors, les *torcidas* generalment tracten de assenyalar als jugadors que no estan posant tots els seus esforços en treballar per l'equip. Com a causa, molts partidaris que pertanyen a les *torcidas* no poden suportar que la gent del seu voltant estigui criticant als jugadors, i això sovint provoca baralles enmig de la multitud. No obstant, és molt comú que les *torcidas* demanin una substitució, en general, només cantant el nom del jugador que volen veure de joc, i normalment es duu a terme. Encara que alguns creuen que aquesta pràctica sembla disminuir els esforços dels altres jugadors, aquesta situació és bastant comú en els estadis brasilers.

Sport Clube Corinthians (*Gaviões da Fiel*)

Els *Gaviões da Fiel* és la major *torcida organizada* de São Paulo. Esta formada per una multitud de fans del club de futbol Sport Club Corinthians Paulista i una escola de samba, fundada el 1969, situada al Bom Retiro, Sao Paulo. Van ser la primera *torcida organizada* del Brasil en tenir una estructura administrativa interna regida per normes legals, destacant per a la implementació del bandeirão³⁵ més gran del país, al desembre de 2005.

A diferència d'altres escoles originades a partir de *torcidas organizadas* de futbol, com "Mancha Verde"³⁶, que compta amb una escola i una *torcida*, amb seus i estatuts diferenciats, les *Gaviões* formen part de la mateixa entitat.

La *torcida*, encara que va ser fundada al 1969, té des de 1965, trobades entre aficionats del Corinthians duent a terme l'objectiu de crear una entitat que pogués no només actuar com una *torcida*, si no que també tingués operacions en l'àrea política i administrativa de l'Sport Club Corinthians Paulista. La *torcida* va tenir un gran creixement, i molts dels seus membres han participat en baralles d'aficionats, que van arribar a provocar la fiscalia demanant l'extinció de l'entitat el 1997.

C.R. Flamengo (*Urubuzada*)

Fundada l'1 d'agost de 2006, la *Urubuzada* busca la diferència des de les grades, oferint un espectacle en cada partit, amb l'únic propòsit d'encoratjar i estar amb Flamengo en tots els racons del país i del món, trencant les fronteres.

El moviment va començar quan un grup d'amics, majoritàriament procedents de partidaris de les *torcidas* es van unir amb la intenció de fundar un nou concepte de multitud. Els fans que segueixen el vermell i el negre, van començar a reunir-se en el sector 40 del Maracanã³⁷. El creixement d'aquest moviment ja era notable, i després va venir la idea de fundar un grup diferent, no només en el camí de l'esperança, sinó també en el pensar i en ajudar el club. A partir de llavors es va arribar a un nom que va ser triat per a tots els gustos: *Urubuzada*.

La camisa no era una elecció difícil. El model va ser designat per tot el mantell sagrat utilitzat en la major de totes les "batalles" del Flamengo, la final de la Intercontinental el 1981.

³⁵ Bandeirão: Terme brasiler per designar una bandera.

³⁶ Mancha Verde: *Torcida organizada* del Palmeiras, màxim rival del Corinthians.

³⁷ Maracanã: Estadi on juga el Flamengo com a local. Es probablement l'estadi més important del món. A la Copa del Món de 1950 va arribar a albergar dos-cents mil espectadors. També ha estat la seu de la final del Mundial de Brasil del 2014.

Amb aquesta elecció, el patró predominant de vestidures blanques per als fans blanc i negres.

La seva ideologia es basa en una organització sense ànim de lucre. El moviment va atreure a molts aficionats que es van unir al nou format ideològic, i en l'actualitat el nombre de membres i simpatitzants ha superat les expectatives. Una altra de les prioritats és fomentar sempre el Flamengo, aplaudint als jugadors actuals i, a més, recordar a aquells que ho van fer gran, com Zico i Junior. Sense oblidar les glòries que va guanyar en els últims anys. El moviment té per objecte permetre que es duguin a terme diversos projectes per ajudar al Flamengo a posar remei als seus deutes. La primera i més important és tractar d'afegir el major nombre de membres del C.R. Flamengo.

El pensament és fer que cada joc una veritable festa, sense violència, per tal d'atraure aquells que només volen animar. O això és el que ells diuen, encara que la realitat és molt més crua del que ells expressen, com es pot apreciar en la multitud de disturbis provocats per la *Urubuzada* a Flamengo.

4. TRAGÈDIES PRODUÏDES PELS HOOLIGANS

4.1 Heysel

Considerada com la primera tragèdia televisada, la magnitud d'aquesta va provocar un impacte tan gran en el futbol, que va canviar totalment el seu rumb. Heysel ha determinat el que ara és aquest esport.

Liverpool i Juventus, els dos millors equips del moment en el continent, es jugarien a Bèlgica, a l'estadi de Heysel, la Copa d'Europa de la temporada 1984-1985.

El Liverpool arribava a la final de Heysel com a vigent campió de la Copa d'Europa, trofeu que havia guanyat a la Roma l'any anterior. La Juve arribava a la final com a vigent campiona, i invicta, de la Recopa d'Europa, amb un equip ple de jugadors que havien format part de la selecció italiana campiona del món al Mundial de 1982, celebrat a Espanya, i amb el millor jugador d'Europa del moment, el francès Michel Platini, que acabava de portar a la selecció francesa a proclamar-se campiona de l'Eurocopa³⁸ de 1984.

Liverpool i Juventus venien d'enfrontar-se al gener a la final de la Supercopa d'Europa per la seva condició de campions de la Copa d'Europa i de la Recopa respectivament. S'havia proclamat campiona la Juve en partit únic per un acord entre els directius d'ambdós clubs. La derrota a la Supercopa europea, va deixar en els jugadors i els aficionats del Liverpool un desig de revenja, per demostrar la supremacia del futbol anglès.

La final de Heysel va ser també interpretada per molts mitjans de comunicació com un duel entre el futbol anglès i el futbol italià, considerats com els millors del continent europeu. El futbol anglès era el que havia dominat Europa en els últims anys: els clubs anglesos havien guanyat set de les últimes vuit Copes d'Europa disputades. El futbol italià, després del triomf de la Selecció d'Itàlia al Mundial d'Espanya de 1982 amb 6 jugadors de la Juve en l'onze titular de la *Nazionale*³⁹ durant el torneig, aspirava a convertir-se en el nou dominador del futbol europeu.

Els dies previs a la final de Heysel alguns mitjans sensacionalistes anglesos van recordar el succeït a Roma l'any anterior, diverses baralles i atacs per part dels italians cap als *reds*, exasperant l'ànim dels aficionats anglesos front els italians.

³⁸ Eurocopa: Trofeu que es disputa cada quatre anys i corona a la millor selecció del continent europeu.

³⁹ Nazionale: Apel·latiu amb el qual es coneix a la selecció Italiana.

El 1985 el fenomen del *hooliganisme*, sorgit a Anglaterra, estava en ple apogeu. En la majoria d'aficions de clubs anglesos havien sorgit grups de *hooligans*, que a l'empara de l'anonimat que proporcionaven les masses d'aficionats dels estadis de futbol, aprofitaven per consumir grans quantitats d'alcohol i promoure idees violentes, exhibir símbols neo-nazis o de partits d'extrema dreta i realitzar actes de vandalisme tant en l'interior dels estadis com en els carrers de les ciutats on es disputava el partit.

L'estadi de Heysel estava abarrotat amb 60.000 espectadors, amb més de 25.000 aficionats de cada equip. Els fons de l'estadi, darrere de les porteries, eren zones sense seient on el públic estava dempeus.

La UEFA va repartir les aficions de cada club en diferents zones, i va reservar unes zones per als aficionats belgues que volguessin assistir al partit. Però moltes de les entrades reservades al públic local van ser adquirides per aficionats dels dos equips que, d'aquesta manera, van coincidir en una mateixa zona.

Els successos es van desencadenar sobre les set de la tarda, una hora abans de l'hora de l'inici del partit, a la zona Z, una zona del carrer situada en un dels fons de l'estadi al costat d'un córner. La zona Z estava majoritàriament ocupada per aficionats del Juventus, però era annexa a la zona X, on hi havia molts aficionats del Liverpool.

Els *hooligans* del Liverpool situats a la zona X, molts d'ells en estat d'embriaguesa, van començar a llençar objectes i es van abalançar sobre els aficionats del Juventus situats a la zona Z: es va produir una allau i els aficionats de la Juventus, intentant allunyar-se dels del Liverpool, es van acumular en el fons de la zona, empresonats per una part contra el mur on finalitzava la graderia, i d'altra banda contra les tanques "protectores" que separaven les grades del terreny de joc.

Centenars d'aficionats de la Juventus van quedar empresonats contra les tanques, que eren fixes i no tenien sortides d'emergència, sota la pressió de milers d'aficionats.

La situació va encrespar als aficionats situats en la resta de l'estadi, impotents des de les seves localitats. Alguns seguidors, tant d'un com d'un altre equip, van arribar a saltar al camp armats amb pals i altres objectes, i es van dirigir a les zones de l'afició rival amb ànim d'agredir.

Les forces de seguretat es van dedicar llavors a prendre posicions per evitar que la situació anés a més. Van fer cordons de seguretat intentant separar les zones de l'estadi, convertint-les en zones independents per evitar que es produïssin més invasions d'una zona a una altra. No obstant això, no van intervenir amb la suficient celeritat per restablir el caos que s'havia produït a la zona Z. A més, en tancar els accessos a la zona Z perquè no poguessin entrar aficionats, també van impedir que poguessin sortir els que hi havia en ella, fet que va convertir la zona Z en una gàbia on centenars d'aficionats seguien aixafats per la pressió de la multitud.

La situació es va perllongar durant molts minuts a l'espera de l'arribada d'especialistes que poguessin treure les tanques que empresonaven als aficionats. Es van produir centenars de casos d'asfíxia, aixafament i crisi d'ansietat.

Alguns aficionats fins i tot van poder ser evacuats al terreny de joc per altres seguidors i per les forces de seguretat, però el nombre d'agents sanitaris va ser insuficient davant la situació i molts aficionats van rebre els primers auxilis d'altres aficionats.

Finalment les ambulàncies van arribar a entrar al mateix terreny de joc i van començar a evacuar centenars de ferits, però no es va poder evitar la mort de 39 aficionats. La majoria van morir per asfíxia i aixafament. Molts cadàvers van ser dipositats en un espai annex al mateix terreny de joc, visibles des d'altres zones de l'estadi.

Escena de terror a Heysel

Els successos van causar un gran impacte mundial ja que van ocórrer pocs minuts abans de l'inici del partit, quan les televisions ja estaven emetent les imatges en directe per a tothom.

Només es coneix el cas d'una televisió que va decidir suspendre l'emissió, la de la República Democràtica d'Alemanya.

La final es va disputar i va terminar amb un resultat de ú a cero favorable a la *Vecchia Signora*⁴⁰, però com be diu Ian Rush, l'ex davanter del Liverpool, això poc importava: "És l'únic partit de la meua carrera en què no m'importava jugar. Va guanyar la Juventus, ben fet, però i que? L'important era acabar i veure als teus familiars, perquè molts estaven allà. El futbol és un gran esport, però la vida és el més important." També coincidint amb ell, trobem a Boniek, un ex jugador de la Juventus de Torí, que va disputar la final i posteriorment va declarar: "Quan vam sortir al camp estàvem totalment aterrits. Molts havíem plorat al vestidor. Estàvem molt preocupats per les famílies i els amics que estaven a l'estadi. Quan l'àrbitre va xiular nosaltres vam començar a jugar, ja que som professionals, però durant tot el partit tenies present el que havia passat; És el pitjor moment de la meua vida."

El dia 29 de maig de 1985 és un dels dies més tràgics de la història del futbol, i es que Heysel va estar una de les tragèdies que qualsevol aficionat al futbol recorda.

4.2 Hillsborough

El 15 d'abril de 1989 es va produir la major tragèdia de la història de l'esport anglès. Aquell dia es donaven cita a l'estadi de Hillsborough, a Sheffield, els aficionats del Liverpool i del Nottingham Forest amb motiu de la semifinal de la F.A Cup⁴¹.

Només quatre anys més tard de la catàstrofe de Heysel, els aficionats *reds* s'apropaven fins a Sheffield per poder veure al seu equip entrar en una altre final. Davant seu tenien un equip de llegenda vingut a menys, un Nottingham Forest que de la mà de Brian Clough havia aconseguit dues Copes d'Europa en els últims 10 anys. Tot això en un mític escenari com era Hillsborough, un d'aquells estadis que destil·laven futbol, i que ja havia estat seu de diverses semifinals d'aquesta competició. Un partit que prometia ser molt apassionant però que va a passar a la història per un desenllaç dramàtic.

La narració en directe de la BBC va ser: "El partit ha començat bé, però ara es deslliga el caos, hi ha seguidors sobre la gespa. M'espanta dir que la policia està traient espectadors del camp en el fons que queda a la nostra esquerra i alguns d'aquests espectadors tornen a saltar perquè la graderia està desbordada. El partit està detingut, no s'està jugant, alguna cosa molt greu ha succeït en el fons on es troben els aficionats del Liverpool."

⁴⁰ Vecchia Signora: Apel·latiu utilitzat per referir-se a la Juventus.

⁴¹ F.A. Cup: Trofeu més antic de la història del futbol. És la competició de copa més prestigiosa d'Anglaterra.

Va costar la vida a 96 persones. A Anfield Road hi ha un monument en el seu honor, ple de records i ofrenes on es poden llegir els noms i l'edat dels morts d'aquella fatídica tarda d'abril. Davant de la mítica grada "The Kop" trobem un modest establiment la "Hillsborough Justice Campaign". Jerry, el seu propietari diu: "Tot el que es ven és per recaptar fons per a la Campaña. Clauers, pins, escuts... El destí és ajudar els supervivents i als familiars dels desapareguts. Encara hi ha centenars de víctimes allà fora dels que ningú sap res". Una tragèdia que va suposar 96 morts i 766 ferits.

El monument d'honor a les víctimes

A Anglaterra, concretament a la dècada dels '80, el *hooliganisme* estava en plena expansió. Als estadis entrava més gent de la que cabia, el qual formava part del futbol de l'època, especialment en semifinals de Copa en camp neutral. En els anys 80 era una cosa normal, fins i tot al Bernabéu la gent s'aixafava.

Aquest context no va ajudar quan a Hillsborough es va desencadenar el desastre, en un partit que ja s'havia disputat la passada temporada, amb la mateixa seu. Per arribar a l'estadi no hi havia una autopista directa, el que suposarà un problema que va resultar determinant. Els aficionats van anar com qualsevol altre dia, però alguns van arribar tard ja que hi havia problemes amb l'autopista. En diversos punts de la carretera hi havia obres i es va produir un accident, el que va provocar embussos. A més en arribar a Sheffield molts cotxes van ser aturats per la policia, per veure el que portaven. La gent va arribar tard i es van formar moltes cues, mentre la policia anava patrullant amb els cavalls. Un altre problema va ser que a l'afició del Liverpool, molt més nombrosa, se li va assignar la graderia més petita de l'estadi, "Lepping Lane", amb capacitat per a 14.000 espectadors. Eren unes grades tradicionals però dividides amb tanques, una mena de unes gàbies de bestiar, on la gent quedava encasellada. A l'afició del Forest, menys nombrosa, se li va assignar el fons amb capacitat per 21.000 espectadors. Una mesura arriscada que es va prendre per intentar que no hi hagués baralles entre les aficions.

El camp ja estava ple, però fora encara hi havien grans cues. La gent es va posar molt nerviosa i en el fons de *Lepping Lane* ja era gairebé impossible moure's.

En aquest moment la policia pren una decisió terriblement equivocada, que va ser obrir la porta d'accés a l'estadi. Llavors els aficionats van començar a entrar en massa, molts d'ells sense entrada, que a més no sabien cap a on havien d'anar per estar segurs. No hi havia organització, ningú es va preocupar en orientar a la gent, així que tots es van anar cap al túnel, un parany sense sortida que va provocar el desastre.

En el primer moment la policia no deixava a la gent fugir cap al camp, pensant que es tractava d'una invasió pròpia del *hooliganisme* de l'època. Però pocs minuts després els accessos van ser oberts perquè la gent intentés sortir d'allà.

Els jugadors no sabien que estava passant. "Portàvem jugant 6 minuts quan el partit es va aturar. Pensàvem que s'hauria ensorrat una tanca, una cosa que succeïa sovint. Vam sortir del camp, en entrar els aficionats, i ens vam anar als vestidors. No sabíem que passava, i esperàvem tornar a sortir. Després de 10 o 15 minuts sentim a gent fora del vestidor, llavors Kenny Dalglish va sortir, i algú li va dir: "Kenny hi ha gent que acaba de morir allà fora." Llavors vam pensar que podia haver passat. Quan van passar 45 minuts vam pujar al pis de dalt i vam veure a la

La gent aixafada a Hillsborough

televisió el que estava passant. Parlaven de 30 persones mortes, llavors vam pensar que era impossible, això no podia estar succeint. I van seguir "32, 35, 36, 40, 42 ..." Era una bogeria ... No us ho podeu imaginar. " Així es com narra la seva terrorífica vivència l'ex-davancer del Liverpool John Barnes.

Hi havia 46 ambulàncies a les quals no se'ls va permetre entrar perquè la policia encara pensava que estava davant d'un problema del *hooliganisme*. Llavors la gent va haver de arrencar la publicitat estàtica per utilitzar-la com a lliteres i ajudar les víctimes.

Al 1989 Steven Gerrard⁴² tenia 8 anys. "El vaig veure a la televisió i el vaig escoltar a la ràdio, estava totalment impactat. Em preguntava si tenia alguna persona coneguda allà i per desgràcia al matí següent vam saber que un membre de la família hi era i havia mort de forma tràgica. Va ser un moment difícil el saber que un dels meus cosins era al partit i veure el dolor de la seva mare m'ha convertit en el jugador que sóc avui. "

En les hores posteriors la gent es preguntava que havia passat i perquè. Tot i així la ferida encara segueix oberta a causa de la gestió que les autoritats van fer de la tragèdia. Tots des del Liverpool creuen que la policia ha ocultat proves per poder acusar els aficionats. Ningú ha estat processat per tot el que va passar. Els alts càrrecs del Govern i la Policia, per tapar els seus propis errors, van haver culpar els aficionats.

Al 1990 el jutge Taylor va assentar les bases del futbol actual mitjançant el "Football Spectators Act". A més es va establir que va ser l'operació policial la causant del desastre, però no hi va haver cap indemnització; es va parlar de morts accidentals per asfíxia.

El 12 de setembre de 2012, una comissió d'investigació independent va publicar una resolució per la qual es dedueix que la policia va ser la més directament responsable de la seguretat de l'estadi aquell dia i, per tant, la culpable de la tragèdia. El primer ministre britànic David Cameron va oferir les seves disculpes a la Cambra dels Comuns. A la catedral de Liverpool trobem una placa incrustada a terra, on veiem: "Hillsborough. 15 April 1989. You'll never walk alone."

Aquest any es van complir 25 anys de la tragèdia, i des de tots els estadis anglesos es va recordar Hillsborough. Especialment emotius van ser els homenatges d'Anfield, on es va realitzar un majestuós mosaic, i de Wembley⁴³ on es van deixar 96 seients buits en memòria dels morts el 15 d'abril de 1989.

4.3 Maksimir Stadium

Iugoslàvia. D'aquí a un any i un mes esclatarà la guerra. Tres mil *Delije* esperen el tren que els portarà a Zagreb amuntegats a l'andana de la Central de Belgrad. Les seves veus, greus, rudes, fan rugir l'estació: "Zagreb és Sèrbia! ¡Zagreb és Sèrbia!". La policia iugoslava, aquest dia extraordinària en nombre, els vigila; els agents són també, majoritàriament, serbis.

⁴² Steven Gerrard: Actual jugador del Liverpool FC, del qual és el seu capità. És tot un emblema pel club i pel futbol anglès e internacional.

⁴³ Wembley: Estadi de futbol on juga la selecció anglesa. Es un dels estadis més mítics del futbol juntament amb el Maracanà de Sao Paulo.

És el 13 de maig de 1990, set dies abans han tingut lloc les primeres eleccions regionals de Iugoslàvia des de la seva reunificació sota el règim comunista a 1945.

A Croàcia, encara República Iugoslava i lloc al qual es dirigeixen els ultres, el poble no ha titubejat: guanya amb claredat la Unió Democràtica Croata, presidida pel nacionalista Franjo Tudjman. El nacionalisme emancipador s'imposa al comunisme unificador. *'Matarem a Tudjman!'* Retrona l'estació de Belgrad.

El tren part a primera hora del matí i dipositarà els tres mil *Delije* a l'estadi de Maksimir on a la tarda es disputa el partit de futbol de màxima rivalitat: Dinamo de Zagreb - Estrella Roja i on els esperen els *Bad Blue Boys*, els ultres nacionalistes croats del Dinamo. Enre-re queda l'andana en silenci, una calma reductora després de la tensió, mentre la capital croata espera la topada. Aquest dia tindrà lloc un violent enfrontament considerat per molts com l'inici de la guerra de Iugoslàvia. El xoc que farà enfonsar un país.

El dia del partit la República Federativa Socialista de Iugoslàvia és un estat amb set fronteres, sis repúbliques, cinc nacionalitats, quatre idiomes, tres religions, dos alfabetes i un líder. Així va sobreviure des de 1945, any en què el Regne de serbis, croats i eslovens - els pobles eslaus del sud- es reunifica sota la batuta del Mariscal comunista Josip Broz Tito. La mort d'aquest al 1980 inicia un potencial procés de desmembrament que durarà tota la dècada.

"Era un moment molt desaconsellable per celebrar aquest partit", expressaria -mesos després en un programa de la televisió croat- Sasha Kos, taxista de Zagreb i que aquell 13 de maig es trobava a l'estadi. Els tres mil *Delije* van ser conduïts per la policia fins a l'estadi de Maksimir. Durant el trajecte hi va haver cops, carreres, cops de pedra... Tot menys control policial sobre els ultres serbis. Els agents contemplaven com els aficionats recollien quilos de pedres per introduir-los en l'estadi. Els ultres serbis, a més, portaven àcid, que després utilitzarien per cremar les tanques de seguretat. Quan estaven a pocs metres de l'estadi la situació va empitjorar.

Els *Bad Blue Boys*, grup ultra del Dinamo de Zagreb, van entrar en escena abillats amb banderes croates. Van cremar banderes iugoslaves i van omplir els murs de pintades independentistes. Es van produir les primeres baralles. Caçadores vaqueres, cintes al front i 'bombers' taronges es van enfrontar davant la porta del fons sud de l'estadi. Finalment, la policia va decidir abandonar els escorcolls individuals i ficar precipitadament els tres mil ultres serbis a la grada del Maksimir. Van entrar cantant *"Zagreb és Sèrbia!"*,

Van arrencar una tanca de publicitat on es llegia la paraula "Croatia" i van encendre bengales. Al davant, 15.000 aficionats croats. A la gespa, els jugadors escalfaven. No arribarien a disputar un sol minut del partit.

Cada estadi, cada jornada de lliga, explicava una realitat social. Cada altercat, representava un problema polític. La Iugoslàvia dels 80 es pot entendre a través del seu futbol. Els estadis poden reflectir en aquesta dècada el que després es va traslladar a la dimensió del camp de batalla en la següent.

Caos al Maksimir Stadium.

La Prva Lliga -primera divisió iugoslava extinta en 1991- estava composta per 18 equips. A Bòsnia destacaven les dues esquadres de la capital. El FK Sarajevo, campió en dues ocasions, és l'equip dels bosnians musulmans. Els seus ultres, els *Horde Zla* (Hordes del Mal) van engrossir les files de les milícies bosnianes durant la guerra. Són la màxima representació de l'independentisme bosnià musulmà i així ho van demostrar a les grades durant els 80, enfrontant-se als seguidors cristians de Sèrbia i Croàcia.

A Croàcia dos equips representaven l'ànsia independentista de la república: el Hajduk Split i el Dinamo de Zagreb. Els seguidors del primer van protagonitzar alguns dels capítols de violència més vergonyants de la història del futbol. Els seus ultres, la *Torcida Split*, passen per ser el grup organitzat de *hooligans* més antic d'Europa, fundat al 1950. El lema dels seus aficionats és, "si visqués dues vegades, les dues te les dedicaria". Molts dels membres de la *Torcida* es van unir a l'exèrcit croat en la guerra d'independència

El Dinamo, per la seva banda, és, segons Jonathan Wilson⁴⁴, "el nucli del nacionalisme croat". Fins al punt que l'últim president que van tenir disputant la Lliga Iugoslava va ser el mateix Franjo Tudjman, posterior president de Croàcia i que va arribar a canviar el nom de l'equip per Croàcia Zagreb, de seguida reconvertit en l'original Dinamo. Els seus aficionats més radicals, els *Bad Blue Boys* -que ja esperen en el fons nord del Maksimir Stadium- van ser la punta de llança del sentiment emancipador croat, enfrontant-se als

⁴⁴ Jonathan Wilson: Periodista esportiu anglès especialitzat en els sistemes tàctics.

equips serbis sota l'empara de les banderes croates quan aquestes encara estaven prohibides en els estadis. De la grada van passar a la trinxera, i molts d'ells van formar part durant la guerra l'exèrcit del seu país.

A la grada inferior del fons sud els *Delije* rugeixen. El ciment de les grades sembla retrunyir. Les explosions de potents petards se succeeixen. Han vingut al complet i ja estan on volien. A la grada superior hi ha alguns aficionats croats. Sobre les pistes d'atletisme: policies, cotxes de bombers i ambulàncies, preparades per si fos necessari. Llueix el sol a Zagreb, de vegades ocult pel fum de les bengales i els pots. Queda gairebé una hora pel partit.

"La passada nit vam estar colpejant noies sèrbies. Va ser un veritable plaer ". Una jove croata -membre dels *Bad Blue Boys* del Dinamo de Zagreb- presumeix davant un periodista d'un programa de la televisió iugoslava. Aquest reporter va entrevistar membres dels dos grups ultres just abans de la trobada i el resultat és un document revelador i d'enorme valor. Recull els testimonis dels seguidors que, minuts després, protagonitzaran la baralla brutal que va tenir lloc aquell dia al Maksimir Stadium de Zagreb. La batalla que, per a molts, va desencadenar la guerra de Iugoslàvia. .

Quan falten deu minuts per al xiulet inicial, comença l'horror. Alguns ultres serbis acceixen a la part superior de la seva graderia. De seguida són centenars i quan els jugadors salten al camp, en el segon anell del fons sud del Maksimir es representa ja una multitudinària baralla. Carreres, seients volant, endarrerits que reben pallisses, cops, puntades... La policia observa des del camp. Molts *Deije* acoltellen a quant croat es topen. En el fons contrari, els *Bad Blue Boys* esclaten en còlera contra la policia, a la qual acusen d'absoluta passivitat. Els jugadors de l'Estrella Roja es retiren precipitadament als vestidors però els del Dinamo de Zagreb es queden i observen la batalla. Un d'ells és Zvonimir Boban que s'acosta al cordó policial i crida l'atenció dels agents. Es mostra indignat i li assenyala la grada, amb incredulitat, a un dels agents. Un company se l'emporta, però la imatge del jugador, amb la pilota a la mà observant la esgarrifosa baralla a la grada, passarà a la història. No serà l'única.

El control de la situació es perd definitivament quan els ultres croats aconsegueixen saltar al camp. Llavors sí, la policia reacciona i carreguen per evitar que arribin fins al fons serbi. Es produeix una batalla entre agents i ultres, mentre els *Delije* segueixen arrasant amb tot. Apareixen els gasos lacrimògens i les "manguerades" d'aigua a pressió dels bombers. Els ultres entren en eferescència, destrossen tot el que troben al seu pas. Plouen les pedres. El caos és absolut. És la guerra entre Croàcia i Sèrbia.

La baralla s'estén més enllà de l'hora. La policia treballa a fons per tornar els ultres a les seves respectives grades. Un dels agents persegueix un aficionat croat, que rellisca i cau a terra. En aquest moment s'abalança sobre ell i li colpeja amb una porra repetides vegades. Boban ho veu i, en un gest inèdit, arrenca cap al policia. Quan arriba a la seva altura salta i li pega una puntada. L'agent reacciona, sorprès, i a l'instant un grup d'ultres croats donen costat al jugador i se l'emporten. Aquella puntada, aquella imatge d'un futbolista -deu a l'esquena i botes de tacs- colpejant a

Puntada de peu de Boban a la policia.

un policia uniformat, va quedar gravada en la memòria dels iugoslaus, va ser com la campana d'un round de boxa que va donar inici a la desintegració d'un país. La puntada de Boban, diuen a Iugoslàvia, va ser l'inici de la guerra.

A partir d'aquest moment la policia comença a recuperar el control. El saldo, després de 70 minuts de batalla, serà de cent ferits. "Va ser un partit important en la història de Iugoslàvia. Aquest partit va avisar la població, fins i tot a aquella a la qual no li importava el futbol, que avisava de la guerra que arribava ", asseguraria després el sociòleg Neven Andjelic.

Boban es convertiria des d'aquest moment en símbol viu del nacionalisme croat. "Aquí estava jo, una cara pública preparada per arriscar la meva vida, la meva carrera, tot el que la fama pot comprar, tot per un ideal, per una causa: la causa croata". La seva frase, posterior a l'agressió, és gairebé un lema a Zagreb. Anys després es descobriria que el policia agredit era musulmà d'origen bosnià. I que perdonaria a Boban.

A l'entrada del fons nord del Maksimir Stadium de Zagreb hi ha un relleu de bronze en el qual es reproduïx aquella baralla. De com els estadis van ser fronts de batalla. De com les grades, trinxeres. Sota el mural hi ha una frase: "Per als seguidors de l'equip, que van començar la guerra amb Sèrbia en aquest estadi el 13 de maig de 1990".

5. Mesures antihooligans

Les primeres mesures *antihooligans* van arribar a Europa poc després de que succeís la Tragèdia de Heysel, l'any 1985, on es va produir la mort de 39 aficionats. Les conseqüències d'aquella tragèdia van ser:

- La UEFA va sancionar als clubs anglesos sense poder disputar competicions europees durant cinc anys, i els va obligar a prendre severes mesures per frenar la violència dels seus aficionats radicals, els *hooligans*. La sanció es va imposar perquè la tragèdia de Heysel no va ser considerada un fet aïllat, sinó el punt culminant a diversos anys en què els aficionats anglesos havien protagonitzat episodis de violència en els estadis, especialment quan es desplaçaven a animar als seus equips a competicions internacionals, fora de les Illes Britàniques.
- El Liverpool FC va ser sancionat amb 10 anys sense poder participar en competicions europees, encara que posteriorment li va ser rebaixada la sanció a sis anys.
- La sanció va provocar una greu crisi en el futbol anglès: Es va tallar en sec el domini anglès del futbol europeu: els clubs anglesos havien guanyat set de les vuit Copes d'Europa disputades entre 1976 i 1984: quatre el Liverpool FC, dos el Nottingham Forest i una l'Aston Villa.
- La prohibició de participar en competicions internacionals va perjudicar econòmicament als clubs, que van perdre ingressos tant per venda d'entrades com per publicitat, patrocini i drets televisius.
- La *First Division* va perdre potencial ja que els millors jugadors britànics, com Gary Lineker, Mark Hughes (1986), Glen Hoddle (1987), Ian Rush (1988), David Platt (1991) o Paul Gascoigne (1992) i entrenadors com Terry Venables o John Benjamin Toshack, van emigrar fora de les illes britàniques per poder jugar competicions europees i, en conseqüència, guanyar més prestigi i diners. D'altra banda, els clubs anglesos van deixar de ser atractius a les figures europees, que preferien fitxar per clubs no anglesos.
- Els aficionats anglesos van ser estigmatitzats. A Europa es va generalitzar l'apel·latiu de *hooligans*.

Malgrat tot això, el govern britànic no va prendre severes mesures fins a quatre anys més tard.

Va haver de passar la Tragèdia de Hillsborough al 1989, en què van morir 96 aficionats anglesos, concretament del Liverpool FC, perquè el govern de Margaret Thatcher es decidís a actuar amb contundència i dictés la "Football Spectators Act" i l'"Informe Taylor" per eradicar el fenomen del *hooliganisme* i millorar la seguretat en els estadis.

Després d'aquestes dues tragèdies succeïdes al futbol anglès, es va generalitzar una imatge del futbol com a esport violent i perillós, i es va registrar un descens en el nombre d'assistents als estadis de futbol a la majoria d'estadis europeus. Com a contraposició, va créixer espectacularment el nombre d'espectadors i practicants d'altres esports d'equip com el bàsquet.

La FIFA va haver de redoblar els seus esforços per millorar la imatge del futbol, i va posar en marxa una campanya mundial denominada "Fair Play", en favor del joc net.

A més, la FIFA va prendre mesures per millorar la seguretat en els estadis de futbol:

- Es van eliminar de tots els estadis les zones sense seients, obligant que totes les localitats fossin de seient.
- Es van eliminar les tanques "protectores", o en el seu defecte es van substituir per tanques abatibles o proveïdes de sortides en casos d'emergència.
- Es van establir criteris per avaluar el nivell de seguretat i confort dels estadis, i la FIFA va procedir a fer inspeccions. Es va decidir que, d'ara endavant, només acollissin grans finals europees els estadis catalogats com a "Categoria 4".
- Es van establir criteris per avaluar el risc dels partits de futbol, i es van incloure mesures de prevenció (com un major nombre d'agents de seguretat i de sanitat) en funció de si els partits eren d'alt risc.
- Es van establir mesures perquè les aficions dels dos equips estiguessin separades per cordons de seguretat, de manera que no poguessin coincidir ni abans ni durant ni després dels partits.
- Es va prohibir l'entrada als estadis de banderes proveïdes de pals, i de tot tipus d'elements rígids, o susceptibles de ser utilitzats com a armes llancívoles.
- Es van incrementar les mesures de seguretat en l'accés als estadis, incloent escorcolls.
- Es va prohibir la venda de begudes alcohòliques a l'interior dels estadis.
- Es va prohibir l'accés d'ampolles de vidre a l'interior dels estadis.
- Es va prohibir l'exhibició en els estadis de banderes i símbols nazis, així com de pancartes que poguessin incitar a la violència.
- Es van instal·lar càmeres de videovigilància a l'interior dels estadis.

- Es va comminar als clubs que deixessin de col·laborar, i fins i tot de finançar, als grups ultres més violents, com en molts casos havia vingut succeint.

A més, la sentència de l'Informe Taylor⁴⁵ va servir per reduir el vandalisme i augmentar la seguretat en els estadis britànics. El document va ser publicat el 1990 i porta el nom del seu supervisor, Lord Taylor of Gosforth.

El 15 d'abril de 1989, durant la semifinal de la FA Cup entre Liverpool FC i Nottingham Forest, 96 aficionats van morir aixafats contra les tanques de seguretat per una allau humana, en el que es va conèixer com la tragèdia d'Hillsborough. A causa d'aquest incident, el Govern britànic de Margaret Thatcher va ordenar una investigació per millorar la seguretat en els estadis i reduir el vandalisme dels seguidors més violents, els *hooligans*.

L'informe Taylor va millorar la seguretat als estadis.

A l'agost d'aquest mateix any es va publicar un informe intern, i el document final va sortir a la llum al gener de 1990. En les seves conclusions es va establir com a recomanació que tots els estadis de futbol professionals estiguessin proveïts de seients, de manera que el Govern britànic va decidir eliminar del tot les tradicionals localitats de peu. També es van eliminar les tanques de "seguretat", es recomanava no vendre begudes alcohòliques, es van millorar els accessos per evacuar ràpidament l'estadi en cas d'emergència, es van prioritzar les vendes d'abonaments de temporada i es van instal·lar càmeres de vídeo entre altres mesures.

A l'agost d'aquest mateix any es va publicar un informe intern, i el document final va sortir a la llum al gener de 1990. En les seves conclusions es va establir com a recomanació que tots els estadis de futbol professionals estiguessin proveïts de seients, de manera que el Govern britànic va decidir eliminar del tot les tradicionals localitats de peu. També es van eliminar les tanques de "seguretat", es recomanava no vendre begudes alcohòliques, es van millorar els accessos per evacuar ràpidament l'estadi en cas d'emergència, es van prioritzar les vendes d'abonaments de temporada i es van instal·lar càmeres de vídeo entre altres mesures.

La majoria de clubs van pujar les entrades per emprendre les reformes, i van arribar a necessitar préstecs addicionals atorgats per l'Estat. No obstant això, alguns equips ja havien començat a reformar els seus estadis abans de la introducció de la norma, com la construcció de l'estadi McDiarmid Park per part de l'equip escocès St. Johnstone. La normativa va afectar especialment a Anglaterra i Escòcia, les dues lligues més importants del futbol britànic, mentre que a Irlanda del Nord diversos camps mantenien localitats dempeus.

⁴⁵ Informe Taylor: Paquet de mesures i recomanacions elaborat a partir d'una investigació, ordenada pel Govern del Regne Unit, arrel de la Tragèdia de Hillsborough.

Tot això es el que van provocar dues grans catàstrofes a Europa, els hooligans van canviar per complert el que ara coneixem com a futbol. No obstant, a l'altra banda del planeta, a l'Argentina, la mort d'un jove a un partit de futbol disputat a la Bombonera, va fer que el futbol també canviés allà.

Al 1985, després de l'assassinat d'Adrián Scaserra, es va aplicar la Llei 23.184, coneguda com la "Ley de la Rúa". Aquesta llei sancionava penalment l'ingrés amb armes als estadis, l'impedir el normal desenvolupament del partit, les destrosses de les instal·lacions esportives i al "*que determinare, promover o facilitar de cualquier modo la formación de grupos destinados a cometer alguno de los delitos previstos*". Al 1993 es va sancionar la Llei 24.192 que va modificar la llei anterior, canviant les penes i establint un règim de responsabilitat civil i la possibilitat de clausurar l'estadi. Finalment, al 2008, es va modificar novament disposant d'una mesura cautelar per part dels jutges per tal d'evitar que l'acusat, d'algun dels delictes esmentats, pugui concórrer a menys de cinc-cents metres del lloc on es realitza el partit.

En diverses ocasions el poder judicial va suspendre el desenvolupament dels tornejos de l'AFA. Al 1998 el jutge Víctor Perrota va suspendre els tornejos de futbol professional en determinar que els clubs no podien garantir la seguretat ja que no tenien la capacitat d'exercir el dret d'admissió, determinant també que la policia no comptava amb personal suficient. El jutge havia actuat en base a un recurs d'empara presentat per la Fundació "Fair Play" que denunciava la manca de seguretat en els estadis, de manera que va demanar als dirigents dels clubs que li subministressin informació sobre els *barras bravas*, però en no obtenir una resposta favorable va dictaminar la suspensió del torneig. A finals del mateix any va suspendre novament els tornejos de l'ascens, després dels incidents produïts entre Chacarita Juniors i Deportivo Morón. Al 2003 es va tornar a suspendre el futbol quan el jutge Mariano Bergés va ordenar a la Policia Federal Argentina que no brindi seguretat en els estadis durant dues setmanes, mentre estava al capdavant de la causa judicial iniciada pels incidents ocorreguts en un partit entre Boca Juniors i Chacarita Juniors.

A finals de 2006 es va crear l'ONG «Salvemos el Futbol», la qual tenia com a primer objectiu dur a la justícia tot fet de violència i corrupció en el futbol. L'ONG publica una llista amb els noms de tots els morts víctimes de violència en el futbol argentí.

A finals de 2009 es va crear l'ONG «Hinchadas Unidas Argentinas», que agrupa *barras bravas* de diferents clubs, a canvi que no es produeixin fets de violència.

Mónica Nizzardo, fundadora de «Salvemos al Fútbol» al costat l'ex jutge d'instrucció, Mariano Bergés, va renunciar a la presidència a causa de la falta de suport rebuda per combatre la violència. Monica Nizzardo va ser entrevistada per Jon Sistiaga en el fenomenal documental "Con Barras Bravas" on va declarar: "Al barra no le interesa el partido, solo esta pendiente del negocio (drogas). Cuando quise poner en las actas el dinero que se destinaba a las barras fui invitada a dimitir." Posteriorment també va arremetre contra els directius: "El directivo obedece siempre al barra. Siempre. El código de silencio es muy importante."

Tornant a Europa cal ressaltar que a Itàlia aquest fenomen és inusualment violent, a causa dels anomenats *tifosi*, s'ha tingut que crear una legislació específica per a aquest tipus de conflictes. S'hi contempla l'ús de torns elèctrics, video-vigilància i la inclusió del nom del comprador i el seu seient a l'entrada. Tot això per facilitar la tasca d'identificació dels *hooli-*

Cartell de l'entrada del Camp Nou.

gans. Més encara, a l'Estadi Olímpic de Roma, on s'han instal·lat unes cadires especials anomenades "anti-hooligans" que no poden ser arrencades i llançades. Es troben en una part de l'estadi, amb el propòsit de rebre a les aficions d'equips anglesos.

6. RIVALITAT ENTRE HOOLIGANS

Està clar que els *hooligans* utilitzen el futbol com una excusa per poder barallar-se, i més encara si el partit que es disputa aquell cap de setmana és que el que t'enfronta al teu màxim rival. Aquesta enemistat augmenta la brutalitat de les grans baralles que es produeixen entre les *firms*, els ultres o els *barras bravas*. Tots els equips, o la gran majoria, tenen un conjunt amb el qual la tensió augmenta; és en aquell moment on l'adrenalina és màxima, quan els hooligans intervenen.

6.1 Anglaterra

Al bressol del futbol i del moviment *hooliganista* trobem una de les majors rivalitats que hi ha en tot el món. Moltes vegades les històries que s'expliquen arrel d'aquesta enemistat es troben a la barrera de la ficció. Parlem de la rivalitat que hi ha a Londres entre el West Ham United i el Millwall FC.

A l'East End, la zona nord de Londres, és on trobem aquest dos equips. Conegut com el derbi de l'est de Londres, va néixer l'any 1885. D'una banda estaven els "dockers" o seguidors del Millwall (que significa estibador, obrer que recalca materials o coses soltes, normalment relacionat amb vaixells) i per un altre els "Shipbuilders" o aficionats del West Ham (constructors de vaixells). La depressió econòmica de l'època va fer que treballadors de tots dos bàndols s'enfrontessin per diners. Els "dockers" van decidir anar-se'n a New Cross, la drassana de Millwall, mentre que la resta de drassanes es van escandalitzar (majoritàriament ocupades per seguidors del West Ham). Això va provocar una gran tensió. En aquella època tots dos equips comptaven amb una massa social similar, xifrada en uns 30 o 40 mil seguidors.

A la dècada dels seixanta va començar a incrementar la violència en el futbol anglès, principalment amb motiu del Mundial celebrat a Anglaterra l'any 1966, quan el fenomen dels *hooligans* va agafar consistència. És en aquell moment, durant un partit amistós en homenatge a Harry Cripps (exjugador dels dos equips) a The Den⁴⁶ quan els aficionats van creure que era el moment perfecte per saldar els deutes pendents. Van començar les discussions i va acabar sent un dels moments més violents que s'havien vist fins llavors entre aficions i en tot el futbol anglès.

⁴⁶ The Den: Estadi del Millwall.

En el següent enfrontament en la *First Division*, aquests actes van augmentar i van acabar amb morts en ambdós bàndols que mai han pogut oblidar les dues aficions.

Des de llavors no han parat els enfrontaments. Així es va forjar la rivalitat entre dues de les aficions més dures i incondicionals d'Anglaterra.

La gran majoria d'enfrontaments entre tots dos conjunts acaben amb greus incidents. Al 1978 es va produir una baralla campal que es va saldar finalment amb 70 detinguts. Aquest derbi no passa sovint, ja que tots dos equips gairebé mai han coincidit a la *Premier League*, i la majoria dels seus enfrontaments són a la *Carling Cup* i la *FA Cup*.

A l'any 2005 va succeir a Upton Park, estadi del West Ham. La lluita entre les dues *firms* va començar abans del partit. Els *hooligans* van quedar dies abans per Internet, un mètode que s'utilitza molt en aquests temps, però el que realment va acabar per desbordar les forces de seguretat van ser les invasions de camp que hi va haver per part dels aficionats dels dos equips. Després del partit, els seguidors del West Ham van seguir a la seva i es van enfrontar de nou a la policia mentre esperaven als del Millwall. Resultat: un mort i una vintena de ferits. Els enfrontaments entre seguidors dels dos clubs va inspirar la pel·lícula "Hooligans", que retrata a la perfecció la violència dels seguidors britànics i en què s'enfronten aficionats d'aquests dos equips londinencs. També l'any 2009 es van produir uns greus incidents entre les dues aficions abans del partit a Upton Park pertanyent a la *Carling Cup*, morint una persona i resultant ferides trenta-una. Esperem pel bé dels aficionats d'ambdós equips que triguin el màxim possible en trobar-se en qualsevol sorteig d'algunes de les nombroses competicions de copa que hi ha Anglaterra.

6.2 Itàlia

El Derbi de Torí, també conegut com el *Derby della Mole*, és el nom que rep el partit de futbol disputat entre els equips més representatius de la ciutat de Torí: la Juventus Football Club i el Torino Football Club. La primera trobada entre els dos clubs es va disputar al 1907 i des de llavors s'han enfrontat en nombroses ocasions. La major quantitat de trobades correspon a la màxima categoria del futbol professional d'Itàlia, la Sèrie A, encara que també s'han enfrontat a la Copa d'Itàlia.

Cartell del *Derby Della Mole*.

El *Derbi della Mole*, anomenat així a causa de la “Mole Antonelliana”⁴⁷, es va començar a disputar l'any 1907, encara que la rivalitat entre les dues esquadres es va iniciar un any abans amb la renúncia del president juvenil, Alfred Dick. Després de diverses discussions amb els socis del club, Dick va decidir renunciar a la presidència per fundar, (amb el suport d'alguns futbolistes) el Foot-Ball Club Torino.

Al començament del segle XX, segons el pensament popular de l'època, el *tifosi*⁴⁸ del Juventus va representar a la burgesia, mentre que els partidaris del Torino van simbolitzar la classe proletària. Anys més tard, amb la unió de la *Vecchia Signora* amb la família Agnelli al 1923, la Juventus va ser “adoptada” pels treballadors del Grup FIAT, (empresa propietat dels Agnelli) la majoria dels quals eren immigrants, principalment de la regió sud del país, sobretot de Sicília, (Palerm i Catània), i de Nàpols. Durant les dècades de 1960 i 1970, amb el notable increment de la població migratòria a Torí, la Juventus semblava representar, pels seus seguidors, l'esperit del nou treballador piemontès, aquell dels immigrants del Nord-oest d'Itàlia, mentre que la societat grana va quedar lligada al seu origen turinès.

Durant les trobades, és comú que els seguidors de la Juventus menyspreïn a l'afició rival cridant "inferiors!" o "els de l'equip petit!", però, els aficionats del Torino els contesten titllant-los de "tramposos!" i "canalles!" a causa de les constants acusacions i denúncies contra el quadre bianconero per arranament de partits que van suposar la perdua d'una lliga i el descens de la Juventus a l'any 2006.

La violència entre els *tifosi* esclata sovint tant dins com fora del camp. Al 1967, després de la victòria del Torino per 4-0, sis seguidors de la Juventus van destrossar la tomba de Gigi Meroni, exjugador il·lustre del Torino. Aquest acte només va servir per alimentar la rivalitat i l'odi. En la temporada 2007/2008 va haver disturbis abans del derbi entre els *tifosi* i la policia amb 40 detencions i 2 policies ferits. Els contenidors d'escombraries van ser incendiats i molts automòbils i botigues saquejades com a resultat dels enfrontaments.

6.3 Argentina

Cada país té la seva lliga de futbol professional i això comporta tenir rivalitats entre els millors equips. Però a l'Argentina la rivalitat entre Boca Juniors i River Plate, els dos equips amb més suport del país (entre els dos tenen el suport de més del setanta per cent dels seguidors de futbol a Argentina), exemplifica el concepte d'una rivalitat esportiva.

⁴⁷ Mole Antonelliana: La “Mole Antonelliana” és el principal símbol arquitectònic de la ciutat de Torí.

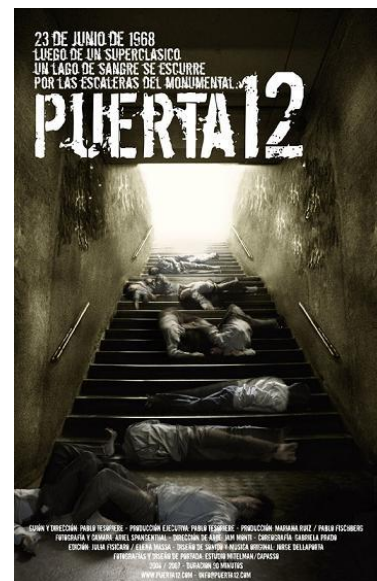
⁴⁸ Tifosi: Nom que reben els aficionats al futbol italians. No té un significat violent com “hooligan” o “barra brava”. Deriva de la paraula “tifo”.

El partit entre els dos equips, anomenat el *Superclásico*, és discutiblement el partit de rivalitat més intens de tot el món. El diari anglès *The Observer* va posar el partit en el primer lloc de la llista dels 50 esdeveniments d'esport als quals s'ha d'assistir abans de morir, dient que el *Superclásico* és tan intens i boig que, "fa que el partit de *l'Old Firm*, el famós partit entre Celtic i Rangers de Escòcia, sembli un partit amistós entre nois joves."

Els dos equips van ser fundats al mateix barri de Buenos Aires: River Plate al 1901 i Boca en l'any 1905. La Boca és un barri de la classe obrera al costat dels molls. Al 1925, River es va mudar al districte de Núñez, un barri molt més afluent. Per això River es va convertir en l'equip recolzat pels rics, *Los Millonarios*⁴⁹, i Boca es va convertir en l'equip recolzat pels pobres. Per a alguns, el seu primer enfrontament va ser el 2 d'agost de 1908 a la pista que tenia Boca a la dàrsena Sud, i el va guanyar el local 2-0. No obstant això, la versió més fidedigna afirma que es va jugar el 24 d'agost de 1913 a pista de Racing, amb victòria de River per 2-1. El real és que van començar a diferenciar-se ràpidament. En l'esportiu, el poder econòmic li va permetre a River dominar el començament de l'era professional. En el social, els boquenses estaven cada vegada més arrelats a La Boca, al contrari dels riverplanteses, que anaven d'un lloc a un altre sense afermar-se en cap.

Aquesta distinció, juntament amb el fet que els dos equips tenen el suport de tan gran per cent de seguidors de futbol argentí, ha fet que la rivalitat no només sigui esportiva si no també entre les *barras bravas* de tots dos conjunts. Tot i que la rivalitat entre els dos equips ha produït molts *Superclásicos* de gran nivell, les accions dels seguidors són el que han fet guanyar la fama pel partit.

El 23 de Juny de 1968 es va produir la major tragèdia del futbol argentí. Enmig del segon temps d'un partit de futbol entre els equips de River Plate i Boca Juniors jugat a l'estadi del primer, a la Porta 12, una de les que facilitaven la sortida dels simpatitzants visitants, en aquest cas de Boca Juniors. Per causes mai aclarides el sector de sortida al carrer, després de les escales, no es trobava alliberat, i la pressió de la multitud que volia sortir va causar la mort de les 71 víctimes, la majoria d'ells, menors d'edat.

Documental "Puerta 12".

⁴⁹ Los Millonarios: Sobrenom que rep l'equip River Plate.

En els anys posteriors qualsevol *Superclásico* que es disputés era considerat un partit de màxim risc, donat que durant tots aquest anys les *barras bravas* de River Plate, *Los Borrachos del Tablon*, i les de Boca Juniors, *La 12*, han provocat altercats en la gran majoria de vegades que s'han enfrontat tots dos conjunts. També a l'Argentina trobem diversos partits de molt risc per qualsevol aficionat que decideixi anar a l'estadi com són el "Clásico de Avellaneda", disputat entre Independiente i Racing, el "Clásico Rosarino", que enfronta a Newell's Old Boys i Rosario Central, i el "Clásico Platense", disputat entre Estudiantes de La Plata i Esgrima La Plata.

7. CINEMATOGRAFIA I DOCUMENTALS

7.1 Producció cinematogràfica sobre el hooliganisme

La rellevància social del *hooliganisme* ha comportat que molts directors de cinema hagin decidit portar aquest fenomen a les grans pantalles. En quant a pel·lícules, el gran referent es “Green Street Hooligans”.

Hooligans

1. Fitxa tècnica

Títol original: *Green Street Hooligans*

Any: 2005

Duració: 109 min.

País: Regne Unit

Director: Lexi Alexander

Guió: Lexi Alexander, Dougie Brimson, Joshua She-
lov

Música: Christopher Franke

Intèrprets principals: Elijah Wood, Charlie Hunnam, Claire Forlani, Marc Warren, Leo Gregory, Geoff Bell, Kieran Bew, Henry Goodman.

Gènere: Drama

2. Sinopsi

Dirigida per Lexi Alexander i protagonitzada per Elijah Wood i Charlie Hunnam, el film ens transporta primerament als Estats Units, concretament a la universitat de Harvard on Matt Buckner (interpretat per Elijah Wood) es expulsat de manera injust. Posteriorment, torna a Anglaterra per retrobar-se amb la seva germana, el que comportarà que finalment acabi entrant en el món dels *hooligans* a causa del seu cunyat.

Una vegada introduït en aquest, el jove ex-estudiant de Harvard es veu de primeres involucrat en una persecució amb els *hooligans* de l'equip rival, en què ell es troba sol. Finalment els seus companys de *firm*, concretament la “GSE” (Green Street Elite) que defensa al West Ham United, l'acaben salvant.

Després de diverses baralles, Matt es guanya la confiança dels seus companys, fins i tot la de Bovver, el *hooligan* més desconfiat i un dels més violents, però finalment tot s'arruïnarà quan la *firm* descobreix que ell és un estudiant de periodisme, la professió més odiada per part dels *hooligans*, a part de la policia. La "GSE" el considera com un traïdor i decideix donar-li una lliçó al pub on es troba parlant amb el marit de la seva germana, Steve, que decideix ajudar-lo; d'aquesta manera es revela que ell és l'antic cap de la *firm*, quan era la més temuda d'Anglaterra, però ho va deixar després d'una baralla davant els hooligans del Millwall, on el fill del seu cap, Tommy Hatcher, va morir aixafat.

Després una dura discussió, Pete acaba perdonant a Matt, però Bovver no i aquest marxa cap a Millwall per buscar a Tommy Hatcher i provocar una gran lluita entre aficionats del West Ham i Millwall. Allà, Steve acaba greument ferit per Tommy. En l'hospital Bovver es penedeix però Pete no el perdona i decideix enfrontar-se a la *Millwall Bushwackers*⁵⁰.

Al dia següent, Matt s'escapa de casa per marxar amb la seva *firm* que el rep amb un somriure. Comença l'enfrontament final en la que els dos líders, Pete i Tommy es veuen les cares. Llavors Pete que està ferit en una cama encomana a Matt que vagi a salvar la seva germana que era allà i de sobte apareix Bovver per ajudar-lo. Tommy decideix anar a per ells, però Pete comença a distreure'l dient-li que la mort del seu fill va ser per la seva culpa.

La reacció de Tommy es colpejar el seu cap contra el terra en nombrosos cops fins arribar a matar-lo. Bovver es queda per defensar als seus, mentre que Matt marxa amb llàgrimes als ulls, acompanyat per la seva germana i el seu nebot. Steve s'assabenta de tot a l'hospital i trenca a plorar. Matt arriba als Estats Units, i li treu una confessió al "malparit" que va fer que l'expulssessin de la universitat. Matt és una altre persona després d'aquest viatge; surt al carrer i comença a cantar, com feia amb els seus companys de la GSE:

*"I'm forever blowing bubbles in the air, they fly so high, nearly reach the sky, then like my dreams, they fade and die. Fortune's always hiding, I've looked everywhere, I'm forever blowing bubbles, pretty bubbles in the air"*⁵¹.

⁵⁰ Millwall Bushwackers: *Firm* del Millwall.

⁵¹ *Forever blowing bubbles*: És l'himne oficial del West Ham United. Concretament el tros que hi ha a la pel·lícula és la tornada.

The Football Factory (Diari d'un hooligan)

1. Fitxa tècnica

Títol original: *The Football Factory*

Any: 2004

Duració: 90 min.

País: Regne Unit

Director: Nick Love

Guió: Nick Love (Novel·la: John King)

Música: Lol Hammond

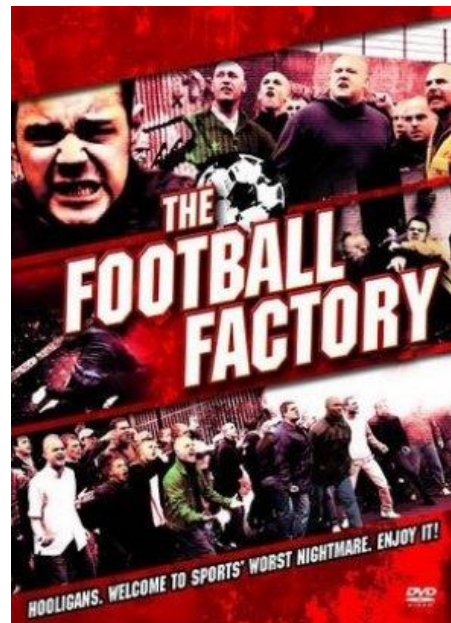
Intèrprets principals: Danny Dyer, Frank Harper,
Neil Maskell, Roland Manookian

Gènere: Drama. Esport. Fútbol.

2. Sinopsi

El film s'ambienta en un dels moments àlgids del hooliganisme a Anglaterra: els primers anys de la primera dècada del segle XXI. En aquest context apareix el protagonista de la pel·lícula, Tommy, un *hooligan* al qual no hi ha res que li agradi més que emborratjar-se i barallar-se defensant l'equip de futbol dels seus amors, el Chelsea.

Amb aquestes premisses, Tommy que està encarnat per l'actor Danny Dyer, comença a veure una sèrie d'al·lucinacions en les quals pot observar com un membre de la seva *firm* morirà. En tot moment de la pel·lícula sembla ser que aquest serà Tommy però finalment, i després de molts esdeveniments relacionats amb els *hooligans*, el mort és el noi més jove de la banda, a causa d'un tret al cap per un ajust de comptes.

The Rise & Fall of a White Collar Hooligan

1. Fitxa tècnica

Títol original: The Rise & Fall of a White Collar Hooligan

Any: 2012

Duració: 85 min.

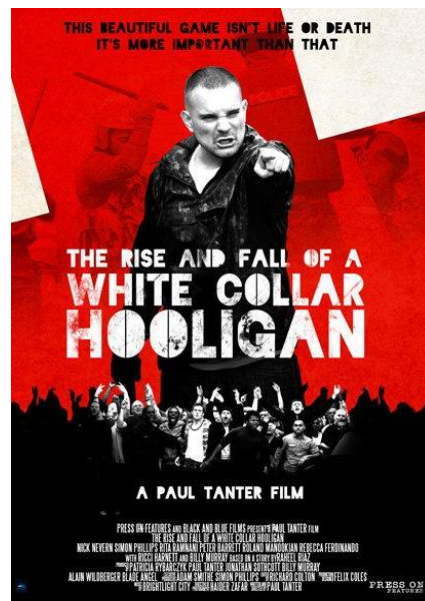
País: Regne Unit

Director: Paul Tanter

Intèrprets principals: Nick Nevern, Simon Phillips, Rita Ramnani, Peter Barrett, Rebecca Ferdinando.

Productora: Black & Blue Films / Press on Features

Gènere: Thriller

2. Sinopsi

Basada en una història real. Al film, Mike Jacobs no està aconseguint res del que es proposa a la vida fins que es troba amb un vell amic, Eddie Hill, en un partit de futbol que culmina en una baralla entre *hooligans*. Sota la tutela d'Eddie, ell aviat es veu induït en un món de fraus amb targetes de crèdit, en el qual les colles organitzades retiren centenars de milers de lliures dels caixers totes les nits.

Awaydays

1. Fitxa tècnica

Títol original: Awaydays

Any: 2009

Duració: 105 min.

País: Regne Unit

Director: Pat Holden

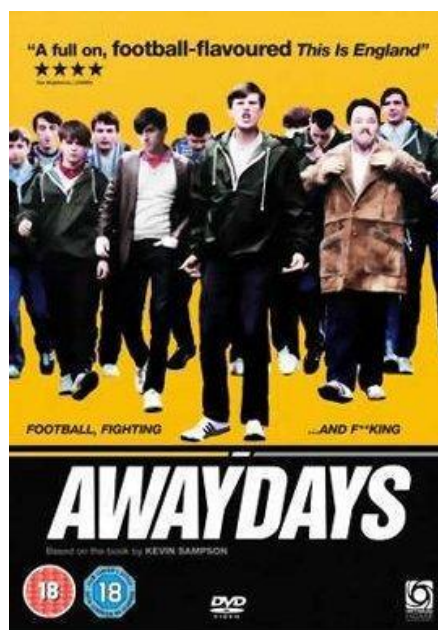
Guió: Kevin Sampson

Música: David A. Hughes

Intèrprets principals: Nick Nevern, Stephen Graham, Nicky Bell, Liam Boyle, Oliver Lee, Sean Ward.

Productora: Red Union Films

Gènere: Drama

2. Sinopsi

Sonen Ultravox i Joy Division. Estem al nord-oest d'Anglaterra i corre l'any 1979. Carty té 19 anys i està bastant avorrit de la seva vida. L'únic que li fa vibrar són les baralles que presència cada dissabte de futbol, protagonitzades per una estilosa colla de joves anomenada The Pack: Un grup de "casuals" (per als que la roba no és només roba, és tot un llenguatge) que vesteixen impermeables, pols de tennis Lacoste, pantalons Lois i sabatilles Adidas. Quan Carty coneix Elvis, membre de The Pack, veu la seva oportunitat d'entrar. Però Elvis és un noi turmentat que no ho posarà tan fàcil.

Basada en la novel·la de culte de Kevin Sampson, *Awaydays* penetra al cor del *hooliganisme* dels primers anys de l'Anglaterra de Thatcher.

Green Street Hooligans 2

1. Fitxa tècnica

Títol original: Green Street Hooligans 2

Any: 2009

Duració: 94 min.

País: Estats Units

Director: Jesse V. Johnson

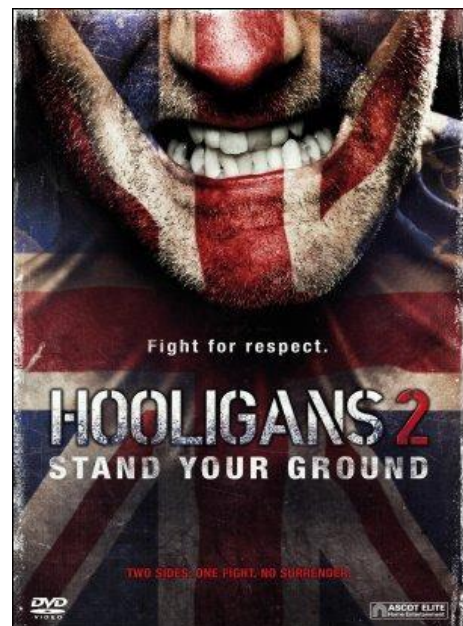
Guió: T. Jay O'Brien

Música: Terence Jay

Intèrprets principals: Marina Sirtis, Ross McCall, Vernon Wells, Anthony Vitale, Timothy V. Murphy, Graham McTavish, Peter O'Meara, David Matthey.

Productora: Odd Lot Entertainment

Gènere: Drama

2. Sinopsi

La seva brutalitat com *hooligans* ha portat a la presó els components de les bandes de West Ham i Millwall. Les lluites a l'interior de la presó són brutals i despietades. L'equip del Millwall està millor finançat i té del seu costat als guàrdies de la presó, els quals fan la vida impossible als de l'equip West Ham.

Cal afegir que tant "Green Street Hooligans 2" com "Green Street Hooligans 3", totes dues seqüeles de la magnífica "Green Street Hooligans", estan a anys llum de la seva predecessora.

7.2 Documentals

A part del cinema, molts canals de televisió han decidit realitzar documentals sobre aquest moviment que pot ser molt atractiu per a l'espectador.

Una obra mestra sobre les *Barras Bravas* és la que va realitzar el periodista Jon Sistiaga per a Canal +. Aquest decideix fer una investigació profunda a l'Argentina per esbrinar tot el possible sobre els que ells defineixen com "un mal necessari".

Al començament Jon es dirigeix a un petit camp de Buenos Aires on li espera el cap de la *Barra Brava* de l'equip, Alejandro Flores. Des-

Cartell "Entre los Barras Bravas"

truït per dins a causa de la coca i el crack, tots en el camp el temen. El primer que va fer al sortir de la presó va ser córrer darrera de l'anterior cap, a la grada i amb ganivets, fins fer-se amb el lideratge de la *Barra*. Després d'una estona, Jon ha de marxar ja que "Chiquitona", com el coneixen allà, està incontrolable i comença a fer malabarismes amb dos punyals i apunta al periodista. El futbol no sembla que l'importi massa. Al cap d'una setmana, Alejandro Flores es assassinat a cops de martell.

Un cop passat la primera trobada amb un *Barra*, Jon es va a entrevistar a Monica Nizzardo, ex directiva d'Atlanta. Ella li explica que a aquesta gent només l'importa el negoci (les drogues), i el futbol només es la tapadora. Al·lega que hi ha molts diners destinats a les Barras, i quan ella ho va voler explicar li van obligar a dimitir. Ara es la fundadora de l'ONG: salvemosalfutbol.org

Després d'assabentar-se més dels negocis d'aquests grups organitzats, Jon Sistiaga marxa per entrevistar a Fabian Crudeli, *el Crudo*, líder de la barra d'Atlanta. Aquest invita al periodista a menjar un *asado*⁵² però ho té que anular degut a l'estat d' "eufòria"⁵³ dels *pibes*.

Fabian explica a Jon que ells han pagat 60.000 euros a la policia avui, ja que els necessiten. Tots dos marxen cap al camp, amb por, degut que a Buenos Aires, en un radi de 10 km. hi ha trenta estadis i en qualsevol moment es poden topar amb una altra *barra*. Abans d'aixó la *Barra* ha menjat i s'ha posat fins dalt de droga i alcohol, gràcies als diners que els hi dona la directiva.

Allà s'estableixen estratègies d'atac i defensa per les possibles baralles. A l'arribada a l'estadi, tots els membres de la *Barra* entren gratis, i Jon escolta per primera vegada alló de "Son un mal necesario". La *Barra* és un negoci, i les entrades que no utilitzen les revenen als aficionats rivals a preus astronòmics. Al camp Jon no pot gravar mentre es droguen ni tenir en compte si algun li agredeix. La policia protegeix a les barres durant el trajecte a l'estadi, però la policia no deuria protegir als ciutadans d'aquesta gent?

Durant el partit, Jon el descriu com un electroshock, tot ressona. Veu que hi ha diferents nivells de jerarquia: "Los soldados" (tercera línia) "Los paravalanchas" (segona línia), "líderes" (primera línia). On hi és, Jon s'adona que molts membres d'aquests grups ni tan sols veuen els partits entre tantes banderes i draps.

A l'acabar, Jon marxa a Isla Maciel, un lloc on sol pots anar en barca ja que el pont ja no existeix. És un barri marginal, on l'espera Ricardo Pavone, el líder de la *Barra Brava* de San Telmo.

La gent se l'apropa per demanar-li solucions per un tornado que va arrasar la petita illa. Ell és un referent per tots allà, encara que ell diu que no ho és, per treure's responsabilitats. Ja parlant amb Jon, agafa una pistola, la carga i dispara a l'aire. Diu que no passa res. Té cos de *Barra Brava*, és molt fort i va tot tatuat. Una vegada, la seva *barra* va llençar un còctel molotov a un aficionat de Talleres, resultat: aficionat mort i estadi clausurat cinc anys. Aixó es un exemple de com una *Barra* pot coaccionar a una directiva. Ricardo explica: "*Yo no he matado, pero una vez disparé a uno y lo deje vivo, no se si despues murió. Hay hinchas de Boca que son de la barra de River. Hinchas de River que son de la barra de Boca. Porque ahí hay plata.*"

⁵² Asado: El rostit és una tècnica de cocció mitjançant la qual els aliments són exposats a la calor de foc o brases perquè es cuinin lentament. És molt tradicional a Argentina.

⁵³ Estat d'euforia: Frase utilitzada per Fabian Crudeli amb l'intenció de dir que els seus nois están drogats.

Després d'aquesta entrevista, Jon decideix parlar amb gent com Gustavo Gravia (periodista del Diario Olé), Raul Plee (Cap de seguretat de Boca Juniors), Mariano Bergés (ex jutge) i Joaquin Sabina (cantant). Tots ells tenen relació amb *La 12*, la *Barra Brava* més coneguda de tot el món i expliquen a Jon coses com que uns 10 membres del grup, cobren al voltant de 60000\$ al mes. Les *Barras Bravas* son un negoci.

Un dels grans partits d'Argentina és l'Independiente-Racing d'Avellanada. Es considerat com un partit d'alt risc, i els seus estadis només estan separats per 300 metres.

Jon Sistiaga es va a parlar amb Javier Cantero, el president de Independiente. Ell li explica que el diner brut és el que ho complica tot. Javi va guanyar la presidència amb un projecte de acabar amb la màfia que s'amaga en la *Barra Brava*. Els diners bruts són aquells que es mouen també en els traspassos, en els drets de televisió o al 10% de comissió que s'emporten els directius per traspàs i que després són lliurats a les *Barras*. Aquest és el problema que Javier vol solucionar.

Javier Cantero s'explica: *"El primer dia que vaig anar com a president, m'esperava el cap de la barra brava i em va dir:*

- Li poso la meva renúncia a la seva disposició.

Jo li vaig preguntar: ¿Renúncia de què?

-De cap de la barra brava.

-Ni la renuncio ni la rebutjo, aquest càrrec no existeix."

Jon decideix assistir al clàssic d'Avellaneda. La gent de la tercera línia de la *barra* es col·loca als carrers i cobren per permetre aparcar en un espai públic. Però millor pagar que no trobar-te el teu cotxe cremat. Cobren gairebé 10 euros, el que de vegades arriba a generar fins a 35000 euros en dies grans.

Els *Barras Bravas* entren amb el seu propi autobús, amb el carrer tallat i sense cap tipus de problema, però els seguidors normals, entren com a subjectes violents, com si fossin bestiar. Els nens entren plorant, els adults mostren la seva indignació, amb el club i amb Grondona⁵⁴.

Quan Jon entra s'adona que per on ho ha fet és just on es troba tota la *barra*, la de Bebote. El que va presentar la dimissió a Cantero. Bebote llença la càmera a terra, s'encara a Jon i comença a insultar i increpar per no deixar filmar a ell ni als *pibes*.

⁵⁴ Julio Grondona: Va ser un esportista i dirigent de futbol que es va exercir com a president de l'Associació del Futbol Argentí (AFA) i com a vicepresident Sènior de la FIFA.

Li donen igual les acreditacions i els escortes. Llavors tots els barres s'abalancen sobre l'equip de Jon i comencen a pegar-los amb cops de puny i puntades de peu, fins que Be-bote, que va ser expulsat el primer dia del mundial de Sud-àfrica, els diu que parin. Jon es queixa a la policia, els diu que els tenen acollonits, i és veritat, la policia els té por. Jon li pregunta a l'oficial: *Com ho has vist?* I li contesta: *Malament, jo vaig pensar que ens mataven als cinc.* Mentre Jon puja a la llotja, tranquil, l'acompanyen 15 policies escortant, mentre quan va ser amb la barra, només havien dos, aquí es mostra la por.

“No he trobat a cap *Barra Brava* que sigui capaç de recitar l'alineació completa del seu equip”, Jon Sistiaga.

Putains Hooligans (Putos Hooligans)

1. Fitxa tècnica

Títol original:

Putains Hooligans

Any: 2005

Duració: 52 min.

País: França

Director: Christophe
Weber

Música: Bertrand
Grangereau

Intèrprets principals: Documental

Gènere: Documental; Futbol

2. Sinopsi

Hooligans és el nom que reben els aficionats violents del futbol anglès. Sota aquest nom hi ha grups de joves que resideixen en barris de classe mitjana-baixa que troben en la violència una via per escapar de les seves vides. Cada jornada de futbol és igual, grups de *hooligans* d'equips diferents es busquen per barallar-se en els voltants d'un estadi. Alcohol, sang i odi és el que els alimenta, de vegades el futbol sembla ser secundari.

A través d'entrevistes a components d'aquests grups coneixerem com viuen els *hooligans* la violència i què volen aconseguir comportant-se d'aquesta manera. Molts d'ells han estat arrestats i fitxats, no es poden acostar als estadis de futbol i en les competicions importants no se'ls permet sortir del país.

Football Hooligans International

1. Fitxa tècnica

Títol original: *Football Hooligans International*

Any: 2007

Duració: 60 min.

País: Regne Unit

Director: Carl Callam, Daniel Riley

Intèrprets principals: Danny Dyer

Productora: Zigzag Productions

Gènere: Documental; Futbol

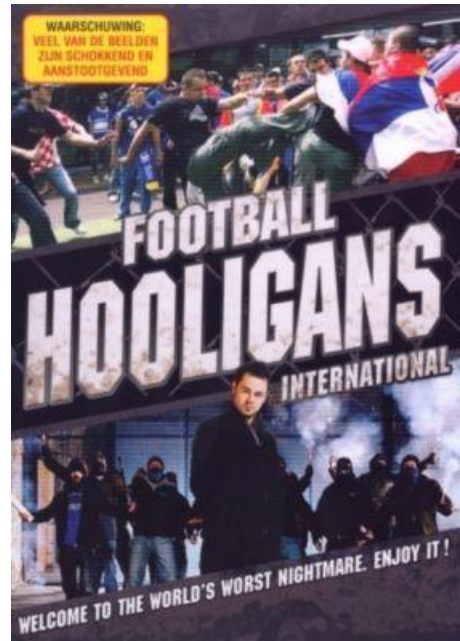
Sinopsi

"Football Hooligans International" és una sèrie documental composta per 10 episodis.

L'actor Danny Dyer va interpretar a un *hooligan* en la pel·lícula britànica "The Football Factory", mencionada en el treball, i ell mateix és un apassionat d'aquest esport, però no fins a l'extrem dels veritables *hooligans*.

Gràcies a la seva gran interpretació es va guanyar el respecte d'aquest col·lectiu, i va aconseguir introduir-se en aquest món fosc i perillós. Danny empenirà un viatge al voltant del món per apropar-se d'una manera més directa i personal als radicals de la violència en el futbol. Aquest viatge el permetrà conèixer els indrets més importants del futbol i, també, presenciar els partits de màxim risc, com el "Clásico de Avellaneda" d'Argentina o el "Old Firm" escocès entre d'altres.

La sèrie es compon de 10 viatges: Anglaterra, Escòcia, Balcans, Holanda, Polònia, Rússia, Argentina, Brasil, Turquia i Itàlia.

9. CONCLUSIONS

Durant la investigació portada a terme al llarg d'aquest treball de recerca, les qüestions que m'havia plantejat a la introducció s'han anat resolent de mica en mica. Les hipòtesis de treball establertes han estat la base d'una investigació que s'ha anat incrementant a mesura que s'ampliaven els paràmetres de la recerca.

La part central d'aquest treball s'ha basat en la identificació dels principals nuclis de hooligans i en l'intent de desmentir l'extens mite de que els hooligans són un fenomen exclusiu del segle passat. Ni les institucions futbolístiques més representatives, ni els clubs han estat capaços d'aconseguir erradicar un moviment que ha causat milers de víctimes.

Als anys vuitanta es van aplicar unes primeres mesures, que en el Regne Unit i de la mà de Margaret Thatcher van estar a punt d'acabar amb el futbol en el país on va néixer. Però no van ser suficients. Els anys vuitanta van ser també els de les grans tragèdies provocades pel *hooliganisme*, com ara las de Hillsborough o Heysel, que van tenir molta repercussió arreu del món. Són anys en què els *hooligans* van aconseguir la màxima expansió arreu d'Europa, encara que a Sudamerica les *Barras Bravas* ja portaven més de vint anys provocant nombrosos disturbis.

Una primera conclusió que podem extreure a la vista del que ha succeït en els últims temps és que les baralles i les disputes entre grups de *hooligans* no han cessat, i les grans institucions futbolístiques -com ara la FIFA- no han sabut intervenir de manera decidida.

Una segona evidència, també important, és que són insuficients les limitades mesures de seguretat que trobem en els estadis de futbol, que si bé han anat millorant amb el temps amb diferents canvis, no han arribat a garantir un grau suficient de seguretat per a l'espectador. D'una banda cal destacar que en els últims anys no s'han produït tan greus incidents com els succeïts a la dècada dels vuitanta però encara així trobem una desena de casos que envolten als *hooligans* d'arreu del món durant qualsevol temporada.

Podem confirmar, en tercer lloc, la falta de coordinació en els diversos àmbits esportius i geogràfics a l'hora d'identificar aquest fenomen. A Gran Bretanya trobem els famosos *hooligans*, mentre que a Itàlia aquests són identificats com a *tifosis* i a la resta d'Europa predomina el concepte d'*ultra*. En canvi a l'altre costat de l'oceà, a l'Argentina, és on trobem el bressol dels *Barras Bravas* i al seu costat, al Brasil, el de les *torcidas organizadas*.

Les diferències en Europa entre els diversos grups d'ultres radicals són mínimes encara que com s'explica al treball, cada grup alberga les seves pròpies peculiaritats, com ara la forma de vestir o els diversos grups que conté cada *firm*. En canvi les diferències que hi ha entre el continent sud-americà i l'uropeu si que són substancials. L'ambient que es viu als camps argentins no té res a veure amb els d'Europa, ja que a l'Argentina es pot veure als aficionats enfilats en les tanques que separen la graderia del terreny de joc. Tot aquest ambient es difícilment descriptible pel qual es altament recomanable el visionat del documental "Con Barras Bravas" de Canal + i dirigit per Jon Sistiaga.

Gràcies a aquest treball d'investigació he tingut l'oportunitat, en quart lloc, de conèixer el rerefons que hi ha en el turbulent món dels *hooligans*, que tantes desgràcies ha produït i que en molts casos ha suposat el referent negatiu d'una fantàstica jornada esportiva. A més he estat capaç de descobrir les diverses ideologies que conformen els *hooligans*, uns ultres extremadament perillosos ja siguin de dretes o d'esquerres.

Per concloure finalment aquest treball de recerca, he d'esmentar que hi ha un gran número de víctimes que encara tenen obertes les ferides per les pèrdues dels seus familiars. Vint i cinc anys després de la tragèdia de Hillsborough, cada 15 d'abril es recorda els morts esdevinguts en els estadis de tota Anglaterra, sota el lema de: "*Justice for the 96*".

10. BIBLIOGRAFIA

PÀGINES WEB

- <http://es.wikipedia.org/wiki/Hooligan> [Consulta: 12 maig 2014]
- http://news.bbc.co.uk/hi/spanish/specials/newsid_4371000/4371158.stm
[Consulta: 15 maig 2014]
- http://www.marca.com/2010/05/29/futbol/futbol_internacional/1275125312.html
[Consulta: 29 maig 2014]
- <http://cuentatela vida.blogspot.com.es/> [Consulta: 16 juny 2014]
- <http://www.jotdown.es/> [Consulta: 16 juny 2014]
- <http://barrabrava.net/> [Consulta: 16 juny 2014]
- <http://www.canalplus.es/fiebre-maldini/> [Consulta: 15 juliol 2014]
- <http://colgadosporelfutbol.com/> [Consulta: 15 juliol 2014]
- http://deportes.elpais.com/deportes/2009/08/26/actualidad/1251271314_850215.html
[Consulta: 26 agosto 2014]
- <http://www.eltiempo.com/archivo/documento/CMS-4570650>
[Consulta: 16 setembre 2014]
- <http://www.panenka.org/> [Consulta: 16 setembre 2014]
- <http://www.filmaffinity.com/> [Consulta: 16 octubre 2014]

MATERIAL AUDIOVISUAL

- The Hooligan Factory (Nick Nevern, 2014). Pel·lícula. 90 min. Regne Unit
- The Rise and Fall of a White Collar Hooligan (Paul Tanter, 2012). Pel·lícula. 85 min.
Regne Unit
- The Real Football Factories (Bravo TV, 2006). Documental. 44 min. Regne Unit
- Football's Most Dangerous Rivalry (VICE, 2012). Documental. 45 min. Escòcia
- Football's Fight Club (Gareth Williams, 2001). Documental. 48 min. Regne Unit
- Hooligan 2012 (Sean Bean, 2012). Documental. 78 min. Regne Unit
- Football Rivalries (Fox Soccer Channel, 2010). Documental. 25 min. Regne Unit
- Fiebre Maldini, Hillsborough (Canal +, 2012). Documental. 20 min. Espanya

LLIBRES⁵⁵ I ARTICLES

- HORNBY, Nick. *Fiebre en las gradas*. Barcelona: Editorial Anagrama, 2008.
ISBN 9788433974778
- GURRUCHAGA, Iñigo. *Scunthorpe hasta la muerte*. España: Saga Editorial, 2010.
ISBN 978-84-937704-0-2
- SALAS, Antonio. *Diario de un skin*. Barcelona: Temas de hoy, 2006.
ISBN 9788484604686
- BUFORD, Bill. *Entre los vándalos*. Barcelona: Anagrama, 1992.
ISBN 9788433925251

⁵⁵ La citació de la bibliografia s'ha fet a partir del document Criteris de citació bibliogràfica, elaborat per TERMCAT, un organisme creat a Barcelona l'any 1985 pel Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya i per l'Institut d'Estudis Catalans (IEC) amb la finalitat d'estudiar la terminologia en català. Pàgina web del document: <http://www.termcat.cat/productes/documents/citaciobiblio.pdf>

11. ANNEXOS

ARTICLE

Article extret del diari Marca, el dia 2 de desembre de 2014, a càrrec del periodista Sergio Fernández

<http://www.marca.com/2014/12/02/futbol/1adivision/1417504536.html>

LOS RADICALES 'LOGRARON' 11 MINUTOS SIN PRESENCIA POLICIAL

23 minutos a vida o muerte

SERGIO FERNÁNDEZ 02/12/14 - 08:15.

imprime | envía | 212

Hicieron todo lo posible por enfrentarse en una batalla campal. Los líderes del Frente Atlético y los Riazor Blues, —aunque estos lo niegan—, se citaron para matarse antes del partido con el apoyo de grupos ultras de ideología similar.

Vestidos —casi uniformados— de negro y en su gran mayoría sin bufandas ni símbolos que los identificasen. “Sin navajas, solo con palos”, parece que fue la única regla, que ninguna de las facciones respetó. Todo empezó con un cohete y terminó, de nuevo, en el Anatómico Forense.

No era un partido de alto riesgo porque ambos grupos ultras consiguieron ocultar que el domingo se iba a producir la venganza a una afrenta ocurrida en La Coruña hace meses, cuando hinchas del Atlético que celebraban el título de Liga fueron apalizados en la fuente de Cuatro Caminos por miembros de los Riazor Blues. El ambiente estaba caldeado desde entonces. “Los gallegos lo van a pagar”, rezaban algunos correos que se cruzaron en el Frente.

Ni la Delegación de Gobierno ni la Comisión Antiviolenencia consideraron el partido de alto riesgo porque la Policía tampoco lo vio así. Ni ellos, ni nadie, porque los ultras así lo quisieron. Querían zurrarse tranquilos. El Dépor sí avisó a la Policía de que los Riazor Blues viajaban, algo que también asegura haber hecho el sindicato de la Policía en Galicia. No fue suficiente. Ninguno pudo prever lo que pasaría.

Llegaron a las 8.30 horas

Los Riazor Blues, escoltados por un vehículo —según parece, conducido por un radical del Rayo, un bukanero— llegaron al campo de batalla sobre las 8.30 horas. La primera llamada que maneja la Policía es a las 8.47 horas, y en ella se alerta de forma vehemente de la presencia de más de 200 ultras armados con palos, barras y botellas en la zona.

Desde ese momento los testigos siguieron llamando con insistencia a las autoridades: hasta 26 llamadas en 12 minutos hasta que pudo llegar algún policía, que poco podía hacer ante semejante despliegue radical. Pasaron 23 largos minutos hasta que la presencia policial fue efectiva: a las 9.10 horas, tal y como ayer confirmó la delegada del Gobierno, Cristina Cifuentes. sólo entonces pudieron empezar a disolver el brutal enfrentamiento.

Los testimonios de los testigos en los primeros 12 minutos hablan, primero, de destrozos de mobiliario urbano, después de pelea y, ya al final, de un herido grave. Todavía no había fuerzas del orden en el Calderón. No tenían obligación de estar —por ser considerado de bajo riesgo— hasta dos horas antes del partido. De haber estado, habrían tardado menos de cinco minutos en llegar.

La Delegación de Gobierno de Madrid, tradicionalmente acusada de encapsular a las aficiones rivales desde el primer momento y ser inflexible con la seguridad, en esta ocasión no pudo responder.

Hoy pasan a disposición judicial los 21 arrestados hasta ahora, aunque la Policía realizará nuevas detenciones tras el visionado exhaustivo de los vídeos que cubren casi todo el recorrido de Madrid Río. Aunque los preparativos previos de ambos grupos ultras dificultan su identificación.

Fuentes de la investigación confirman la participación de otros grupos violentos —como los Ultra Boys, del Sporting de Gijón— en una revancha relacionada con el fútbol que ha costado una vida pero a la que muchos acudieron sin entrada, más interesados en los palos que en los goles.

ARTICLE

Article extret de la web "MarcadorInt", el dia 15 d'octubre de 2014, a càrrec del periodista i historiador Toni Padilla.

<http://www.marcadorint.com/eurocopa-2016/el-barro-de-kosovo-en-un-estadio/>

El barro de Kosovo en un estadio

Eurocopa 2016 Fútbol serbio 15/10/2014

*Crónica de los incidentes, según cuenta **un periodista presente en el estadio**:*

- *Ambiente caliente, como era de esperar en un Serbia-Albania. Sin hinchas visitantes*
- *La hinchada local canta canciones insultando a los albaneses. Por momentos se cantan canciones a favor de Vladimir Putin. El periodista admite insultos xenófobos y racistas.*
- *Antes del descanso, un dron sobrevuela el estadio con una bandera colgando: una bandera de la Gran Albania, símbolo nacionalista albanés. Un jugador serbio, Stefan Mitrovic, arranca la bandera. Los jugadores albaneses intentan recuperar la bandera y empieza una pelea.*
- *Hinchas locales saltan al césped. Algún jugador es agredido. El partido se suspende.*

*El barro. Contar lo que se ha vivido en Belgrado hoy te manda de nuevo al barro. Te mancha. Te impide avanzar bien, te cansas. Se nublan los ojos, te sientes impotente. Cuando se sorteó el grupo, con serbios y albaneses juntos, un amigo con familia en Belgrado me dijo que no era buena idea este partido. Que se liaría seguro. Desgraciadamente, era la crónica de un desastre anunciado. Y eso que se prohibió la presencia de hinchas albanesas en Belgrado. **La UEFA dispone de normas que permiten intentar evitar incidentes similares, decretando que selecciones que representan estados con heridas entre ellos no se puedan enfrentar en eliminatorias.** Sucede con Rusia y Georgia. Con Armenia y Azerbaiyán. Y también entre España y Gibraltar, aunque casi todo el mundo con un poco de curiosidad en historia balcánica seguramente piense que un Serbia-Albania tiene más peligro que un España-Gibraltar. Y así ha acabado la cosa: este vídeo resume a la perfección el caos. Al final, la presencia de la mascota en el césped, sola, le da un toque ridículo, como si fuera un fil de Kusturica, siempre exagerado. Siempre real. Pocos partidos puedo imaginar en los que esta norma tendría más sentido que en el Serbia-Albania.*

Serbia y Albania llevan siglos jugando una partida de ajedrez. Y el tablero es Kosovo. En su momento, griegos y turcos jugaron una partida y el tablero era Chipre. Pero las banderas eran griegas o turcas. Con Kosovo, aunque ahora tengamos un estado reconocido por muchos países, sucede lo mismo. Un Serbia-Albania dejaba de ser un partido de fútbol para muchos y se convertía en una metáfora de la herida kosovar. **Por eso la prensa informó que hinchas albanesas de Kosovo habían intentado llegar a Belgrado. Por eso las banderas en la grada recordaban que “Kosovo es Serbia”. Por eso la bandera de la discordia colgada de un dron, mostraba un mapa en el que Kosovo forma parte de Albania.** Por eso en las ciudades kosovares el partido se ha seguido con pasión. Y nadie sentía que su selección no jugaba el partido. Por eso en el césped, hoy, jugaron 5 jugadores nacidos en Kosovo: el serbio Ivanovic y los albaneses Berisha, Cana, Kukeli y Lenjani. Además de Abrashi y Taulant Xhaka, nacidos en Suiza pero hijos de kosovares.

Kosovo, precioso lugar enclavado entre el estado serbio y el albanés, es una tierra disputada por estas dos comunidades. **Hace décadas que los albaneses son mayoría, así que pidieron ser independientes en su momento, unirse con Albania. Pero es una tierra históricamente clave en la identidad de los serbios.** Aquí nació su cultura, aquí tienen símbolos muy valorados. Serbia siente Kosovo como suya. Te sientas en una mesa con un albanés y piensas... pues tiene razón. Luego te tomas un café en Belgrado y... vaya, también tienen razón.

*En Kosovo encontramos algunas de las iglesias serbias más bonitas del siglo XII y XIII, como la de Gracanica. Aquí tenía el corazón el reino serbio que fue conquistado por los turcos. Pero esta tierra de frontera, con el paso de los siglos, pasó a ser una región con mayoría de población albanesa. Serbia afirma tener aquí su corazón espiritual, pues aquí está el prado de los Mirlos de Kosovo Polje, donde las tropas serbias de Lazar Hrebeljanović fueron derrotadas por los turcos en 1389. De hecho, fue aquí donde Slobodan Milosevic hizo un discurso en 1989 para conmemorar los 600 años de la batalla, donde dejaba claro que él ya no tenía nada de socialista: era un nacionalista serbio. Moría Yugoslavia y nacían estados que pasarían por un parto doloroso, pues las fronteras no estaban claras. **Uno de ellos, quizás el parto más largo, fue el del estado de Kosovo. Porque en los años 80 ya había violencia allí.***

*Kosovo es una tierra bañada en sangre. Lo leemos en los relatos de Kadaré, lo escuchamos en las preciosas canciones serbias. Kosovo se llora y Kosovo hace llorar. Lloraron las tropas serbias acosadas por albaneses durante la Primera Guerra Mundial, cuando escapaban por la zona de los austríacos, negándose a rendirse. Lloraron los estudiantes albaneses que fallecieron bajo las balas policiales en los años 70 o 90. **Lloraron las víctimas de las atrocidades cometidas en la guerra de hace una década, cuando lo peor del nacionalismo serbio y albanés se paseó por esta tierra, con ejecuciones medievales, quema de símbolos y matanzas. Unos, con el apoyo de Estados Unidos. Otros, con el de Rusia. Los héroes de unos eran criminales para los otros.***

***Después de años de opresión y conflictos, comenzó la guerra.** El barro de Kosovo mancha las conversaciones. Imposible llegar a un acuerdo sobre quien tiene más derecho sobre esta tierra. Incapaz de sacar conclusiones, ni lo intento. Escucho y bajo la cabeza, consciente de que quizás ni el tiempo podrá curar las heridas de una región en la que alguna de las dos partes siempre estará destinada a sentirse humillada y víctima. En este caso, los serbios sienten que les han arrancado el corazón. El corazón que les late en Kosovo. Por eso sintieron como una provocación la presencia de ese dron con una bandera que recuerda, sin tapujos, la verdad de Kosovo: que se ha creado un estado kosovar buscando el equilibrio, aunque en Kosovo se anima la selección albanesa.*

***El que mandó ese dron sabía perfectamente que estaba lanzando una cerilla en un barril de gasolina.** La policía serbia, según medios locales, ha detenido al hermano del primer ministro de Albania, presente en el estadio, para añadir polémica a **un caso que le explota en las manos de la UEFA, que no supo controlar la situación.** En Tirana se niega que la detención sea cierta, de momento.*

Y ojo, todo eso, antes de la primera visita oficial del primer ministro albanés a Belgrado en 68 años, prevista para el 22 de octubre. Como si el tipo que controló el dron quisiera calentar o destrozar esta visita. Como si no quisiera la paz.

La reacción la vimos todos: los jugadores se pelearon por el dron y saltaron hinchas radicales serbios que agredieron a los jugadores albaneses. El que envió el dron sabía que tenía mucho más que perder Serbia: los incidentes serían en su casa, con sus hinchas. Serbia será sancionada; aunque si se

Aficionados kosovars abans del partit.

confirma la participación de autoridades albanesas en el caso, los albaneses también pueden ser sancionados por un partido que seguramente nunca se debió jugar. No se debió jugar y ahora la UEFA tiene un problema: Serbia debe ser sancionada por permitir que ultras salten al césped y agredan. El dron destapó la caja de los truenos y fue especialmente grave ver saltar al césped al ultra serbio Ivan Bogdanov, ese energúmeno detenido en su momento durante un Italia-Serbia. Albania también debería ser sancionada, pues sus jugadores empezaron la pelea intentando recuperar esa bandera y se negaron a seguir jugando cuando la UEFA lo propuso. Se estudiarán informes, imágenes y el debate no tendrá fin.

El fútbol ni fue protagonista en Belgrado ni lo puede ser en este partido. En Tirana y muchas ciudades de Albania y Kosovo se ha celebrado en las calles como si fuera un título que un dron ha mostrado una bandera en un partido suspendido. No era fútbol, era política. El primer Serbia-Albania en décadas (el último fue en 1967) no se acabó. No era fútbol. Solamente si no era deporte se celebra que el partido se suspenda.

Perdió el fútbol. Ni hablamos de los buenos minutos de juego de Albania. Ni de lo que sucedió antes del caos.

